

Södertörns högskola | Institutionen för kommunikation, medier och it
Kandidatuppsats 15 hp | Journalistik | Vårterminen 2011
Programmet för journalistik med samhällsstudier

Konservativ tyskvän eller nazistisk lakej?

– En undersökning av *Östgöta Correspondenten*
åren 1933 och 1938

Av: Henric Holgersson och Charles Thulin Assarmo
Handledare: Anne Hedén
Examinator: Kristina Lundgren

Sammanfattning/Abstract

I denna uppsats har vi valt att undersöka om den landsortsbaserade dagstidningen *Östgöta Correspondenten* visar upp ett nazistiskt förhållningssätt åren 1933 och 1938 vad gäller rapportering och om det återfinns eventuella ställningstaganden i denna rapportering, samt om det förekommer en skillnad mellan dessa årtal. I uppsatsen har vi sökt svara på hur *Östgöta Correspondentens* rapportering om Nazityskland såg ut, vilka källor tidningen använde och hur källkritisk tidningen var till dessa. Vidare har vi sökt svara på hur eventuella nazistiska tendenser i *Östgöta Correspondenten* såg ut och hur de har utvecklats under undersökta årtal. Vi har även undersökt om tidningens tolkningsramar präglats av en nazistisk agenda samt hur självständig tidningen varit mot nazistisk propaganda. Vår teoretiska utgångspunkt har varit teorin om framing. Vi har undersökt 202 texter och har här gjort ett urval på 84 texter, som vi anser representera övrigt undersökt material. Vi har gjort en kvalitativ analys på materialet. Resultatet pekar på att *Östgöta Correspondenten* år 1933 och främst 1938 visar upp sympatier till Nazityskland i sin rapportering, att tidningen år 1938 genomgående präglas av en nazistisk agenda samt att tidningen är okritisk i sitt användande av nazistisk propaganda, som tidvis används som källa. Slutsatsen är därför att *Östgöta Correspondenten* under undersökta år visar upp tydliga nazistiska tendenser och att detta utvecklats till att bli än mer påtagliga år 1938.

Nyckelord: antisemitism, framing, journalistik, nazism, presshistoria, *Östgöta Correspondenten*

1. Inledning 4

1.1. Bakgrund 5

2. Tidigare forskning och teori 6

2.1. Tidigare forskning och litteratur 6

2.2. Teori 9

3. Syfte och frågeställningar 11

4. Källmaterial 12

5. Metod 13

5.1. Begreppsdefinition 16

6. Undersökning 17

6.1. 1933 17

Direkt rapportering om Nazityskland 17

Analys 22

Sveriges relation med Nazityskland och politiska tendenser. 23

Analys 24

Antisemitism 25

Analys 28

6.2. 1938 28

Direkt rapportering från Nazityskland. 28

Analys 31

Relation till Nazityskland och politiska tendenser 31

Analys 32

Antisemitism 33

Analys 39

7. Slutsatser, diskussion och applicerande av teori 39

7.1. Applicerande av teori 43

7.2. Förslag till vidare forskning 44

8. Referenser 44

8.1. Källor 45

8.2. Litteratur 47

1. Inledning

Vi hoppas att med denna uppsats kan inspirera till vidare forskning inom detta ämne. Vi anser det av yttersta vikt att belysa nazismens påverkan i svensk press, då denna är och länge har varit en viktig faktor. I dagens läge då en skrämmande främlingsfientlighet är aktuell i både den svenska och europeiska politiken, är vikten av att ”kunna sin historia” ytterst betydande. Dessutom har vi ett stort intresse för presshistoria, i synnerhet det som rör svensk press relation med Nazityskland.

Med Adolf Hitlers tillträde som rikskansler i Tyskland år 1933 förändrades den politiska situationen i Europa. Nazismen mötte under 1930-talet stor entusiasm bland många, inte minst i Sverige. Under denna period var det många i Sverige som intresserade sig för och engagerade sig i det nazistiska Tyskland. En stor del av rapporteringen inriktade sig på våld och raslagar, på nazistisk propaganda, judarnas situation och hur de plundrades och isolerades.¹

Debatten i svensk press handlade också helt naturligt mycket om detta. Idag anses det som självklart hur vi betraktar Nazityskland och informationstillgången om dito är stor. Under 1930-talet var det dock få som hade möjlighet att få en översiktlig bild av den nazistiska staten och vad den stod för, enligt idéhistorikern Henrik Bachner. Den information som fanns att tillgå kom i huvudsak från pressen. Efter det nya politiska maktövertagandet i Tyskland kom den svenska rapporteringen om landet att intensifieras.² Rapporteringen om diskriminering och trakasserier av judar och oliktankande var ständigt återkommande i svensk press och undgick inga läsare.

En annan del av rapporteringen var den som inriktade sig på återuppbyggandet och förbättringen av Tyskland på det ekonomiska och det sociala planet. För att konkretisera var det inte alltid självklart vilken inställning svenskar hade till Hitler och Nazityskland.

I flera läger inom den svenska pressen fanns de som var starkt kritiska, exempelvis tidningarna *Dagens nyheter* eller *Ny dag*,³ men även de som hade en förståelse för den tyska världsbilden. En av dessa var *Östgöta Correspondenten*.⁴

Tidningen hade åren 1933-1938 en i princip daglig rapportering från Tyskland, och ökade sin upplaga med mer än en tredjedel.

---

¹ Bachner, Henrik, *”Judefrågan”*, Stockholm 2009, s.7.

² Bachner, 2009, s. 15.

³ Leth, Göran, *Konstruktionen av en likgiltighet – ”Kristallnatten” i svenska tidningar*, Stockholm 2005, s. 5.

⁴ Gustafsson, Karl Erik & Rydén, Per, *A History of the Press in Sweden*, Göteborg 2010, s. 206

Medieforskaren Göran Leth har i skriften *Konstruktionen av en likgiltighet – ”Kristallnatten” i svenska dagstidningar*⁵ undersökt hur svenska dagstidningar rapporterade om denna händelse. Med utgångspunkt från Göran Leth ämnar vi göra en grundlig undersökning av *Östgöta Correspondentens* rapportering om Nazityskland och se hur tidningen förhöll sig till denna stat.

1.1. Bakgrund

Den Linköpings-baserade tidningen *Östgöta Correspondenten*, som i uppsatsen kommer att förkortas *Ö.C.*, grundades 1838 av Henrik Bernhard Palmaer, som tidigare hade arbetat på *Aftonbladet*. Denne kom att hämta inspiration från densamma, både vad gällde tidningens struktur och innehåll. *Ö.C.* gick 1839 i bräschen för en trend bland tidningar som kallades för frigörelsen av den svenska landsortspressen, vilket innebar att landsortstidningarna ville hävda sig gentemot Stockholmspressen. Detta dels för att landsortstidningarna nedvärderades av pressen i huvudstaden, dels för att de liberala landsortstidningarna frekvent anklagades av sina konservativa konkurrenter för att vara styrda av *Aftonbladet*.⁶

1840 sålde Palmaer tidningen till Carl Fredrik Ridderstad. I början av 1900-talet gick tidningen i en allt mer konservativ riktning både vad gällde struktur och opinion.

1930 blev Eskil Ridderstad, barnbarn till Carl Fredrik, chefredaktör för *Ö.C.*. Förutom att gå mot en ännu mer konservativ riktning ökade även upplagan enormt under ledning av Eskil Ridderstad.

Ridderstad, som också var också tidningens direktör, var högerpolitiker i Linköping. På redaktionen gick han under namnet majoren och i själva tidningen skrivs hans namn ut som Major Ridderstad. Ridderstad var även den som bestämde innehållet på ledarsidorna i tidningen och var en beundrare av det nya Tyskland. År 1937 ändrade tidningen sin politiska struktur från moderat till nationellt konservativ.

Tidningens upplaga ökade väsentligt under 30-talet, med en upplaga på 21 500 år 1930, 26 200 år 1935 och 33 600 år 1940.⁷ Detta kan jämföras med *Dala-Demokraten*, en annan stor landsortstidning under berörd tid, med en upplaga på 9 500 år 1930, 11 700 år 1935 och 14

---

⁵ Leth, 2005.

⁶ Gustafsson & Rydén, 2010 s, 82f.

⁷ Tollin, Sven, *Svensk dagspress 1900-1967*, Stockholm 1967, s. 138.

700 år 1940.⁸ Ö.C. fick under andra världskriget utstå mycket kritik för sin positiva inställning till Nazityskland.⁹

2. Tidigare forskning och teori

2.1. Tidigare forskning och litteratur

En av den för vår uppsats väsentligaste forskningen är idéhistorikern Henrik Bachners bok ”*Judefrågan*”. I boken undersöker författaren antisemitiska föreställningar i svensk offentlighet, i huvudsak under mellankrigstiden. Bachner tar även upp hur ”judefrågan” togs upp i olika politiska debatter, bland annat den konservativa vilken helt naturligt hade stort utrymme i bland annat Ö.C..¹⁰

Boken ”*Judefrågan*” ger en klar översikt av Nazitysklands påverkan på Sverige och hur antisemitismen och nazismen påverkade den allmänna svenska debatten. Bachners bok är även nödvändig för oss i vårt arbete då han lägger upp klara definitioner och distinktioner, exempelvis mellan nazism och tyskvänlighet. Bachners bok fungerar som en grundbult i vår förståelse av ovan nämnda företeelser under berörd tid.

För att få en god bild av begreppet antisemitism har vi valt att använda boken *Antisemitiska attityder och föreställningar i Sverige* av Henrik Bachner och Jonas Ring, fil. dr i kriminologi. I boken går författarna på ett grundligt sätt igenom de olika typer av antisemitism som förekommer och hur föreställningar om människor med judiskt ursprung har utvecklats från tidigt 1900-tal till modern tid. Slutligen innehåller boken en tydlig definition av antisemitism som begrepp och vad det innefattar. Detta är av största vikt då det är denna definition vi brukar.¹¹

Då vår uppsats fokuserar på nazism och tyskvänlighet i en svensk tidning är Göran Leths *Konstruktionen av en likgiltighet – ”Kristallnatten” i svenska dagstidningar* en stöttepelare för vårt arbete. Leths bok skildrar den nyhetsrapportering i svenska dagstidningar som handlade om ”Kristallnatten” som ägde rum 10 november 1938. Detta var av den nazistiska regimen en systematisk attack mot judar och judisk egendom i hela Tyskland.¹²

---

⁸ Tollin, 1967, s. 23.

⁹ Christoffersson, Åsa (red.) *Mer än 1000 ord – 50 år med Correns bilder*, Linköping 2002 s, 18.

¹⁰ Bachner, 2009.

¹¹ Bachner, Henrik & Ring, Jonas *Antisemitiska attityder och föreställningar i Sverige*, Stockholm 2007 s, 22.

¹² Leth, 2005, s, 14.

I boken ställer Leth upp vilka tidningar som var för, emot och likgiltiga till denna pogrom. Leth fokuserar i sin undersökning enbart på storstadscentrerade tidningar och redovisar hur vissa av de tio dagstidningarna mellan raderna anpassat sig till vad han kallar ”den nazistiska antisemitismens radikaliserings”.

Begreppet radikaliserings innebär här dels en manipulation från Nazitysklands sida som under en längre tid skapats genom att på regelbunden basis smutskasta och förfölja judarna på olika sätt. Leth visar tydligt hur de undersökta tidningarna medvetet och omedvetet, indirekt och direkt lägger sig nära den nazistiska agendan och det nazistiska språkbruket.

Med detta som bakgrund gör Leth en distinktion mellan denna radikaliserade antisemitism och vad han kallar klassisk antisemitism. Denna metod är av stor vikt i analysen av vårt undersökningsmaterial.¹³

Göran Leth skiljer på vad han kallar klassisk antisemitism, där judarna traditionellt betraktas som konspiratörer och själva är skyldiga till vad som drabbar dem,¹⁴ och en radikaliserad nazistisk antisemitism som innebär en tydlig direkt fiendlighet mot judarna, vilket resulterar i aktivt handlande så som våldsamma aktioner och omfattande trakasserier.¹⁵

Leths bok är av största betydelse för vår undersökning då vi använder oss av hans metod av att avslöja nazistiska tendenser och språkbruk hos svenska dagstidningar, vilken vi applicerar på Ö.C..

Karl Erik Gustafssons, professor emeritus i massmedieekonomi, och Per Rydén, professor emeritus i litteraturvetenskap, bok *A history of the Press in Sweden* utgiven 2010 är för oss en viktig guide för att få en god översikt av den svenska pressens beskaffenhet från år 1645 till idag. Boken är extra angelägen då den belyser Ö.C. och dess historia samt de redaktörer som var verksamma under de årtal vi undersökt. Detta är viktigt för att presentera tidningens bakgrund och dess politiska agenda från grundandet fram till 1950-talet. Författarna anger i kapitlet ”Before, during and after the war” förhållandet mellan den svenska pressen och Nazityskland, där de beskriver vilka tidningar som kan anses ha haft nazistiska kopplingar under 30- och 40-talet och på vilket sätt dessa kopplingar såg ut.¹⁶

Detta hjälper till att förstärka vår översikt över relationen svensk press och Nazitysklands politik och propaganda. För att få en kontext till vårt källmaterial där rapporteringen fokuserar på kommunistiskt revolutionära aktiviteter i Nazityskland använder vi oss av Richard Overys, professor i historia, bok *The Dictators: Hitler's Germany and Stalin's Russia*. Boken ger en

---

¹³ Leth, s, 12f.

¹⁴ Leth, 2005, s, 18.

¹⁵ Leth, 2005, s, 12f.

¹⁶ Gustafsson & Rydén, 2010.

överblick av de två diktaturerna Tyskland och Sovjet under 1930- och 40-talet. Övery belyser Hitlers och Stalins maktövertaganden, den inhemska politiska situationen samt de båda statsmakternas struktur.¹⁷

Antologin *En problematisk relation? – Flyktingpolitik och judiska flyktingar i Sverige 1920-1950* av universitetslektor Lars M Andersson och fil. mag, i historia Karin Kvist Geverts (red.) belyser den svenska flyktingpolitiken gentemot judarna och den svenska politikens inställning till judarnas situation.

Denna antologi är nödvändig för oss i vårt arbete då den ger en stor sammanfattning av synen på judarna i Sverige från den svenska politiska auktoritetens sida, och hur detta påverkade allt ifrån politiska strömningar till antisemitismens utveckling i Sverige.¹⁸ Detta behövs för att vi ska kunna tillgå en korrekt bild av hur problematiska frågor rörande ämnet behandlades i Sverige under den tidsperiod vi undersöker.

För att definiera begreppet antisemitism samt visa på hur denna antisemitism artade sig i Sverige anser vi vidare att denna bok är nödvändig för arbetsprocessen, då den på ett utförligt sätt definierar antisemitismen som företeelse och begrepp.

Håkan Blomqvists avhandling *Nation, ras och civilisation i svensk arbetarrörelse före nazismen* fokuserar främst på antisemitism inom arbetarrörelsen, dock anser vi denna avhandling lämplig för vårt arbete då den ger en komplettering till den bakgrundsbild av svensk antisemitism vi söker förstå och finna i källmaterialet.

I denna avhandling är det främst kapitel 7 ”Antisemitismen” vi kommer att användas oss av. Här ges en kort sammanfattning av olika svenska tidningars och tidskrifters inställning till fientligheten mot den judiska befolkningen.¹⁹ Detta är för uppsatsen nödvändigt för den kompletta bakgrundsbild rörande ämnet vi ämnar skaffa oss.

I antologin *The handbook of journalism studies* av Karin Wahl-Jorgensen, docent i journalistik och Thomas Hanitzsch, universitetslektor i mediaforskning, (red.) belyser kapitel 13 teorin om framing. Detta kommer vi att användas oss av då vi applicerar teorin på källmaterialet. Boken ger genomgående en bild av denna teoris beskaffenhet och på vilka sätt den kan tillämpas. Genom detta anser vi den ge stor validitet i arbetsprocessen.

Sammanfattningsvis tillämpar vi teorin om framing på vårt källmaterial som får en stor betydelse i undersökningen.²⁰

---

¹⁷ Övery, Richard, *The dictators: Hitler's Germany and Stalin's Russia*, New York 2006.

¹⁸ Andersson, Lars M & Kvist Geverts, Karin, *En problematisk relation? – Flyktingpolitik och judiska flyktingar i Sverige 1920-1950*, Uppsala 2008.

¹⁹ Blomqvist, Håkan, *Nation, ras och civilisation i svensk arbetarrörelse före nazismen*, Stockholm 2006.

²⁰ Entman, Robert M., Matthes, Jörg & Pellicano Lynn, *The handbook of journalism studies*, New York 2009.

För att komplettera användandet av teorin om framing samt för att få en lämplig svensk översättning, använder vi oss av boken *Medierna och demokratin* redigerad av Lars Nord, docent i statskunskap med politisk kommunikation och Jesper Strömbäck, fil.dr. i journalistik. Här fokuserar vi främst på kapitel 8 och 11, som behandlar företeelsen med teorin om framing eller gestaltning som den benämns i boken.²¹

Vidare har vi använt oss av *Ö.C.s* egna jubileumsbok *Mer än tusen ord - femtio år med Correns bilder* av Åsa Christoffersson (red.). Denna bok behandlar i huvudsak åren 1950-2000, men tar även upp en kortfattad information om *Ö.C.s* historia och bakgrund. Denna bok använder vi oss enbart av för att få information kring tidningens bakgrundshistoria. Då den är utgiven av *Ö.C.* reserverar vi oss för att boken helt naturligt är partisk. Exempelvis benämns knappt tidningens tyskvänlighet alls.²²

Ett problem är att litteraturen som berör *Ö.C.s* historia från 1930-talet i det närmaste är obefintlig. Därför har vi valt att använda oss av Sven Tollins bok *Svensk Dagspress 1900-1967* för nödvändig information angående tidningen. Här behandlas samtliga svenska dagstidningarnas politiska signaturer och upplagor mellan åren 1900-1967.²³

Då vi definierar begrepp och organisationer i Nazityskland använder vi uppslagsboken *Tredje riket från uppgång till fall* skriven av den tyske historikern Friedemann Bedürftig. Denna uppslagsbok innehåller artiklar om företeelser, organisationer och personer som förekom i Nazityskland.²⁴

2.2. Teori

Vårt syfte är att belysa om och i sådana fall på vilket sätt *Ö.C.* hade nazistiska sympatier samt om det går att hitta en nazistisk agenda i tidningen. För att kunna undersöka detta grundligt och presentera det på ett tydligt sätt väljer vi att använda oss av teorierna om framing. Framing, som framläggs i antologin *The handbook of journalism studies* av Karin Wahl-Jorgensen och Thomas Hanitzsch (red.), handlar om mediens tendenser att inom nyhetsrapporteringen gestalta en företeelse på ett visst sätt som kan ha stor påverkan, antingen medveten eller omedveten, på publiken. I forskningen brukar framing definieras på två olika

---

²¹ Håkansson, Niklas, *Medierna och demokratin*, Malmö 2004.

²² Christoffersson, 2002.

²³ Tollin, 1967.

²⁴ Bedürftig, Friedemann, *Tredje riket från uppgång till fall*, München 2002.

sätt. Den första definitionen av framing beskrivs som en ”central organisering av idéer eller historieberättande för att skapa ett sammanhang i flera händelser som utspelas”.²⁵

Den andra definitionen fokuserar på en specificering av vad dessa frames generellt åstadkommer, särskilt den sort som kallas ämnesinriktade frames. Med hjälp av denna andra definition av framing försöker man definiera problem, skapa moraliska omdömen och stödja starka rättsmedel i samhället.²⁶ Processen i framing brukar delas upp i fyra nivåer: de kulturella, åsikter av elitpersoner, professionella politiska kommunikatörer (och vad som förmedlas av dem) samt individers tankar.²⁷

Dessa fyra nivåer är något vi har stor användning av då vi behandlar källmaterialet. Vi anser att nivåerna fungerar väl som ett hjälpmedel som ger oss en stor möjlighet att besvara vår frågeställning. Framför allt anser vi att de fyra nivåerna är oberoende av tidsperioder och går att applicera på medier både från 1930-talet och idag.

Konkreta exempel på dessa nivåer i vårt källmaterial kan vara de tyska politiska ledarna vilka som elitpersoner tilldelas förmågan att utifrån sina egna premisser och värderingar förklara exempelvis ett terroråd. Detsamma gäller för nivån politiska kommunikatörer som i vårt fall blir tyska politiker som i vissa fall får fritt utrymme att framhäva och plädera för sin sak i källmaterialet i exempelvis refererade tal. Den kulturella nivån använder vi i uppsatsen för att belysa det som ger uttryck för nazistiska tendenser indirekt samt antisemitiska. Individers tankar innefattar i vårt arbete både insändare, ledare samt vissa delar av nyhetsrapporteringen där individer som inte är elitpersoner eller politiska ledare får komma till tals.

Inom forskningen har man i flera avseenden varit kritisk mot framing då det skapar en möjlighet för maktpersoner genom att på ett strategiskt tillvägagångssätt ge utrymme för sin agenda.

Niklas Håkansson skriver i kapitlet *Politiker och journalister – kamp om presentation och representation* som ingår i boken *Medierna och demokratin* av Lars Nord och Jesper Strömbäck (red.) om hur denna framingteori eller gestaltning, som den benämns på svenska, kan appliceras i verkligheten. Håkansson talar om begreppet problemformuleringsprivilegiet där makten hos medierna inte bara baseras på att etablera en specifik fråga på dagordningen, utan också styr vilken innebörd denna fråga ska ges. Genom detta skapar journalisterna en viss mening åt frågan genom att använda sig av gestaltningar eller frames. Med detta skapas

---

²⁵ Entman, Matthes & Pellicano, 2009, s, 175.

²⁶ Entman, Matthes & Pellicano, 2009, s, 176.

²⁷ Ibid.

bestämda tolkningar åt publiken.²⁸ Enligt Jesper Strömbäck har sammanfattningsvis framing eller gestaltningar funktionen att fungera som ett ramverk för människors förståelse av det, från medierna, förmedlade budskapet. Dessutom menar Håkansson att detta kan blockera alternativa tolkningar av olika skeenden och företeelser.²⁹

Man kan här tala om inom vilka tolkningsramar ett medium publicerar en nyhet. Genom att medierna anpassar dessa tolkningsramar kan budskapet i nyheten påverkas.

Sammanfattningsvis anser vi att teorin om framing är lämplig att applicera då vi undersöker vårt källmaterial, eftersom vi ämnar undersöka hur *Ö.C.s* rapportering om Nazityskland såg ut, samt hur tidningen förmedlade och gestaltade detta.

Kritik mot *Ö.C.s* allt mer tyskvänliga inriktning av nyhetsrapportering och förmedlade budskap har varit ytterst svår att finna i själva tidningen. Den kritik som yttras mot Nazityskland kommer aldrig från läsekretsen utan endast ett fåtal gånger från artiklar skrivna av redaktionens medarbetare.

3. Syfte och frågeställningar

Vi har valt att undersöka just *Ö.C.* för att se hur denna tidnings rapportering om Tyskland såg ut. Vidare ämnar vi undersöka hur prioriterad rapporteringen om Tyskland var i tidningens innehåll. Vi har som huvudmål att i denna uppsats undersöka om *Ö.C.* visar upp ett nazistiskt förhållningssätt vad gäller rapportering och eventuella ställningstaganden samt om det förekommer en skillnad mellan årtalen 1933 och 1938. Med nazistiskt förhållningssätt menar vi en kritik och främlingsfientlighet mot människor med judisk härkomst samt ett hyllande av nazistiska värderingar och tankesätt.

Vår hypotes är att *Ö.C.* år 1933 präglas av en mer positiv inställning till Tyskland snarare än att tidningen innehar en nazistisk läggning. Angående år 1938 tror vi att tidningen visar upp viss sympati för Nazityskland, och att *Ö.C.* utvecklats från år 1933 till 1938 och under sistnämnda år visar upp nazistiska värderingar.

Vad gäller år 1933 tror vi att tidningen mer präglas av en positiv inställning till Tyskland snarare än att inneha en nazistisk läggning.

För att belysa syftesfrågan behöver vi besvara dessa undersökningsfrågor:

Vilka källor använde *Ö.C.* sig av och hur källkritisk är tidningen mot dessa?

---

²⁸ Nord & Strömbäck, 2004, s, 206f.

²⁹ Nord & Strömbäck, 2004, s, 277.

Vilka tolkningsramar använde *Ö.C.* och hur uttrycktes dessa?

Hur såg tidningens inställning till Nazityskland ut och förekom det nazistiska tendenser i *Ö.C.s* redaktionella innehåll? Hur såg dessa tendenser ut år 1933 respektive 1938 och på vilket sätt har dessa tendenser utvecklats?

4. Källmaterial

Vi har valt tidningen *Ö.C.* som källmaterial. Detta väljer vi att styrka genom ett flertal motiveringar.

Medieforskaren Göran Leth undersöker i *Konstruktionen av en likgiltighet – ”Kristallnatten” i svenska dagstidningar* tio svenska dagstidningars rapportering om ”kristallnatten” i Nazityskland. Som vi tidigare nämnt har Göran Leth i sin undersökning enbart fokuserat på storstadscentrerad dagspress, exempelvis tidningarna *Ny Dag* och *Svenska Dagbladet*. Med Leths undersökning som utgångspunkt finner vi det av intresse att fokusera på en landsortstidning, vilket Leth inte gör i sin publikation.

Ö.C. var under 30-talet en av de största landsortstidningarna i Sverige.

I en tid innan radion och televisionen slagit igenom var tidningsmediet den största och mest pålitliga informationskanalen för människor. Framför allt gällde detta landsbygdens befolkning. Detta gjorde tidningen till en viktig opinionsbildare som utan konkurrens skapade värderingar hos regionens läsare. Detta märks tydligt genom tidningens ökade upplaga och ökade popularitet.

Ö.C. hade sin förankring i rapportering om landsbygd och städer i Östergötland, som var den huvudsakliga regionen tidningen riktade sig till. Med ledarsidor, inrikesnyheter, en sammanfattning av nyhetsdagen under rubriken ”I dagens frågor”, lokala annonser, noveller i form av följetonger, rapportering om bygderna med rubriken ”Från våra bygder” och en omfattande rapportering från utlandet fyllde tidningens innehåll. Det sistnämnda gällde främst rapportering från Tyskland, med uppgifter om allt från politik, ekonomi, statsbesök till festligheter och oroligheter.

Även en ständig rapportering om den tyska ledarstaben och deras förehavanden förekom i hög grad.

Vi har också funnit det intressant att tidningen har en omfattande rapportering med ofta förekommande ställningstaganden om judarnas situation i Tyskland, vilket ofta benämns i

Ö.C. som ”judefrågan”. Detta innefattar både de faktiska problemen för den judiska befolkningen men framförallt den nazistiska regimens syn på situationen. Vidare belyser Ö.C. Sveriges relation till Tyskland under de berörda årtalen vi undersökt.

Ö.C. gick från att varit moderat 1925 till att bli nationellt konservativ 1937. Det faktum att tidningen blev nationellt konservativ är något vi sökt upptäcka och belysa, framför allt då det skedde i en tid när Hitlers Nazityskland åtnjöt en stor popularitet både inrikes i Sverige och i omvärlden.

Ö.C. använder sig frekvent av TT-telegram, främst år 1933. Vi har slumpmässigt jämfört ett antal av dessa telegram med *Dagens nyheter* och *Svenska dagbladet* där samma telegram förekommer. Här har vi sett att innehållet i TT-texter som Ö.C. publicerar ständigt skiljer sig från övriga tidningars. Ö.C. skriver alltså om TT-texterna och dess egna värderingar framkommer tydligt. Detta är anledningen till att vi även undersökt publicerat material från TT.

5. Metod

Vi har valt ut två årtal när vi undersökt Ö.C. 1933 och 1938. I undersökningen har vi undersökt de fyra månaderna april, juni, september och november, detta för att få en bra spridning samt för att vi anser att dessa månader representerar tidningens innehåll. Vi har gjort en närläsning av varje nummer under berörda månader. Under denna närläsning av källmaterialet har vi enbart inriktat oss på texter som, direkt och indirekt, fokuserar på Nazityskland, antisemitism med definitionen i beaktning, samt texter som kan ge en bild av politiska tendenser i tidningen.

Totalt har vi undersökt och gjort en närläsning av 202 artiklar som publicerades i Ö.C. månaderna april, juni, september och november år 1933 och 1938. Vi väljer dock att genom ett slumpmässigt urval analysera 84 stycken texter, 44 stycken år 1933 och 40 stycken år 1938, detta urval beror på brist på tid och utrymme. För att uppnå en god balans i undersökningsdelen anser vi detta urval vara befogat. De artiklar vi redovisar består av ledare, nyhetsartiklar, artiklar tagna från TT som Ö.C. gjort omskrivningar på, ett fåtal insändare samt ett litet antal texter på kultursidorna. Vi har valt att redovisa dessa olika slags material i samma del då vi använt framingteorin för att göra retoriska analysfrågor. Då samtligt undersökt material visar upp en homogen sida i bemärkelsen att det innehåller samma typ av nyheter och förmedlade budskap, anser vi att det slumpmässiga urvalet representerar övrigt

undersökt material. Där citat förekommer, är dessa direkt tagna från den ursprungliga artikeln referaten av artiklarna är inte modifierade.

År 1933 har vi valt därför att Hitler blev vald till rikskansler i Tyskland och året kan ses som födelseåret för Nazityskland. Under 1933 var *Ö.C.* moderat i sin politiska signatur, vilket innebär konservativa ledarsidor och flertalet artiklar där ett genomgående stöd för Nazityskland kan utrönas. År 1938 har vi valt att jämföra med år 1933 då detta år präglas av upptrappningen till andra världskriget och de tyska judeförföljelserna, samt över hela Europa, var oerhört intensiva.

När det gäller *Ö.C.* finns en skillnad i tidningens politiska signatur åren 1933 och 1938, då tidningen omstrukturerade sin politiska färg från moderat till nationellt konservativ 1937.³⁰ Vi finner det dessutom intressant och värt att notera att *Ö.C.* år 1938 på regelbunden basis erhåller telegram om Tyskland, då detta är fallet finns oftast en notering om detta där det står ”Specialtelegram till ÖC”. Dessa telegram är ofta utskickade av den amerikanska nyhetsbyrån UP, United Press. I de artiklar i *Ö.C.* där informationen kommer från ett av dessa Specialtelegram har vi uttrönt ett mönster, där rapportering om Tyskland och den judiska befolkningen får störst utrymme. Visserligen förekommer det naturligtvis annan utlandsrapportering, men den som anbelangar Nazityskland och människor med judisk härkomst förekommer mest.

I undersökningen utgår vi från en kvalitativ arbetsmetod när vi analyserar vårt källmaterial. Detta beror på att vi vill närläsa texterna för att få en klar och tydlig bild av det material vi analyserar.

Vidare har vi valt att dela upp källmaterialet i tre kategorier för att underlätta undersökningen samt presentationen av källmaterialet. Kategorierna får olika utrymme i uppsatsen på grund av urvalet och vad som faktiskt står i texterna.

1) Direkt rapportering om Nazityskland. Detta innefattar texter som handlar om aktuella händelser, politiska uttalanden, nationella tillställningar, statsbesök samt tysk utrikespolitik. Kategorin omfattar inte rapportering som direkt handlar om situationen för den judiska befolkningen.

2) Sveriges relation med Nazityskland och politiska tendenser. Här behandlas texter som berör den svenska statsmaktens relation med den tyska samt om politiska situationer i Sverige där skribenten refererar till Nazityskland. Även svenska röster som får uttrycka sig om

---

³⁰ Tollin, 1967, s, 138.

Tyskland presenteras här. Texter som berör ämnen eller händelser från utlandet, men inte knyts till det nazistiska Tyskland, hamnar också under denna kategori. Detta för att försöka belysa politiska tendenser i tidningen.

Vi vill också med denna kategori försöka spegla tidningens världsbild. Sammanfattningsvis vill vi med denna kategori bestyrka våra påståenden genom att skapa en kontext och förtydliga *Ö.C.s* politiska ståndpunkt på ett övertygande sätt.

3) Antisemitism. I denna kategori behandlas alla texter som handlar om situationen för judar boende i Tyskland och även i Europa, dessutom placerar vi här de spår av antisemitism vi finner i *Ö.C.s* innehåll.

Undantag gäller här för de refererade citat, tal eller uttalanden från ledande tyska politiker, som anges i den första kategorin (kategori 1). Med hjälp av dessa kategorier kan vi på ett mer överskådligt sätt dela in de undersökta artiklarna. Vårt att tillägga är att vi kommer att undersöka hur *Ö.C.* förhöll sig till sina källor när det gäller de artiklar vi valt. I slutet av varje undersökt kategori respektive år kommer en kort diskussion om berörd undersökningsdel. Detta för att konkretisera redovisningen av källmaterialet.

Henrik Bachner och Jonas Ring använder i boken *Antisemitiska attityder och föreställningar i Sverige* sociologen Helen Feins definition av antisemitism. Denna innebär en bestående struktur av fientliga föreställningar mot judar som kollektiv. På det *individuella* planet ges detta i uttryck av attityder, i *kulturen* som myter, ideologi och traditioner och slutligen *handlingar* som manifesteras genom politisk mobilisering, legal diskriminering och statligt eller kollektivt våld. Allt detta syftar till att driva bort eller tillintetgöra judar just för att de är judar.³¹

Då vi i uppsatsen undersöker spår av antisemitism i vårt källmaterial utgår vi från denna definition som vi anser relevant och ytterst användbar. Henrik Bachners bok "*Judefrågan*" använder vi för att bygga upp en grundlig förståelse för antisemitismen under berörd tidsperiod i Sverige, och således hur den tog uttryck i den svenska journalistiken och opinionen.

Vidare har vi valt att använda oss av Göran Leths formulering i boken *Konstruktionen av en likgiltighet – "Kristallnatten" i svenska tidningar* av begreppet nazistiskt språkbruk. Detta innefattar hur tidningarna påverkades av den nazistiska agendan genom att använda sig av olika värdeladdade vokabulär och meningsbyggnader, exempelvis genom uppdelande av raser eller förkastande av den judiska kulturen.

---

³¹ Bachner & Ring, 2007, s, 22.

I detta arbete använder vi begreppen *Nazityskland* och *Tyskland* synonymt.

I uppsatsen använder vi oss av begreppet ”tyskvänlig”. Henrik Bachner definierar detta som att känna närhet och till och med kärlek till Tyskland och tysk kultur, men inte nödvändigtvis sympatisera med den nazistiska ideologin och Hitlerregimen.³²

Majoriteten av texterna i *Ö.C.* är osignerade och därför är alla texter från tidningen som förekommer i uppsatsen osignerade om inte annat anges då signaturen skrivs ut i fotnoten. I *Ö.C.* förekommer det ofta att huvudrubriken följs av flera underrubriker som ofta behandlar olika aspekter av den händelse som huvudrubriken belyser. För att konkretisera detta har vi valt att här ange ett exempel på hur en sådan huvudrubrik med underrubriker kan se ut; ”Hitlers födelsedag satte sin prägel på hela riket”. Denna huvudrubrik följs upp av underrubriken ”Antalet hyllningar rent fantastiskt” som följs av ytterligare en underrubrik ”Presenter från ridhäst till tårta på 75 kg”.³³ För att underlätta detta upplägg av rubriker i tidningen väljer vi att bara ange huvudrubriken och den första tillhörande underrubriken.

5.1. Begreppsdefinition

Nedan följer begreppsdefinitioner för att förtydliga de begrepp vi använder oss av i uppsatsen, samt för att förenkla läsningen av denna undersökning.

Antisemitism – En bestående struktur av fientliga föreställningar mot judar som kollektiv. På det *individuella* planet ges detta i uttryck av attityder, i *kulturen* som myter, ideologi och traditioner och slutligen *handlingar* som manifesteras genom politisk mobilisering, legal diskriminering och statligt eller kollektivt våld. Allt detta syftar till att driva bort eller tillintetgöra judar just för att de är judar.³⁴

Tyskvänlighet - Att känna närhet och till och med kärlek till Tyskland och tysk kultur, men inte nödvändigtvis sympatisera med den nazistiska ideologin och Hitlerregimen.³⁵

SA – Sturmabteilung (Stormavdelning), en nazistisk kamptrupp som grundades i ett tidigt skede i Nazityskland för att provocera motståndare och använde sig i väsentlig mån till den rättsosäkerhet som Hitler förklarade sig kunna övervinna som en ordningsskapande faktor.³⁶

---

³² Bachner, 2009, s, 35.

³³ Osign, ”Hitlers födelsedag satte sin prägel på hela riket – Antalet hyllningar rent fantastiskt”, *Ö.C.*, 22 april 1938.

³⁴ Bachner & Ring, 2007 s, 22.

³⁵ Bachner, 2009, s, 35.

³⁶ Bedürftig, 2002, s, 337.

SS – Schutzstaffeln (Skyddsdivisioner), En av Tysklands största nazistiska organisationer. SS fungerade som en säkerhetstjänst och ett slags partipolis som under Heinrich Himmlers ledning utökades massivt. Organisationen blev med åren en statsskyddskår som bland sysslade med deportationer och ansvar för koncentrationslägren.³⁷

6. Undersökning

6.1. 1933

Direkt rapportering om Nazityskland

Ö.C. hade år 1933 och 1938 en stor utrikesrapportering. När det gäller rapporteringen om Nazityskland, i tidningen, skiljer sig denna i vissa avseenden från övriga utrikesnyheter. Uppgifter från Nazityskland blev som ett återkommande tema där själva Nazityskland utgjorde temat i lika stor grad som händelserna. Den nazistiska staten var mån om att hävda sin storhet i Europa genom storslagna parader, tal och massmöten.

Propagandan var ytterst betydelsefull och hade som mål att till varje pris bekräfta den nazistiska ideologin som grundpelare till staten samt att sprida antisemitismen. I *Ö.C.* är ovan nämnda företeelser ständigt förekommande i tidningen, ett bevis för att denna propaganda också nådde ut utanför Nazitysklands gränser.

Denna rapportering om Nazityskland i tidningen handlar alltså om allt från rent politiska sakfrågor till firandet av Adolf Hitlers födelsedag och vilka gåvor denne fick mottaga. Vad vi finner intressant angående detta är att *Ö.C.* på ett tydligt sätt har ett intresse av att primärt belysa Tyskland i jämförelse med andra utrikesnyheter. Nazityskland får alltså ett ytterst stort utrymme i tidningen.

De tyska statsråden rikminister Herman Görings och vicekansler Franz von Papens resa till Rom gavs stort utrymme i tidningen den 6 april år 1933. Resans syfte beskrivs ingående.

Herman Göring ska besöka Benito Mussolini för att stärka relationerna mellan Nazityskland och det fascistiska Italien.

Här påpekas i texten vikten av att dessa länder besitter ett gott och ömsesidigt förhållande till varandra. Dock är det von Papens arbete som är huvudämnet i texten. Denne ska avlägga en

---

³⁷ Bedürftig, 2002, s, 367.

visit hos påven i Vatikanstaten. Detta för att åstadkomma en försoning mellan katolska kyrkan och det nationalsocialistiska partiet i Tyskland.³⁸

Den 10:e april 1933 gör *Ö.C.* en stor nyhet av att rikminister Herman Göring nu också har blivit vald till minister i tyska Preussen. Detta stärker enligt tidningen banden mellan området och statsmakten. Tidningen citerar även stora delar av Görings tal om den nazistiska revolutionen där han talar om nazismens ideologiska väsen.³⁹

Två dagar senare görs en kort uppföljning av *Ö.C.* angående Herman Görings befordran. I texten betonas att det är Adolf Hitler som står bakom utnämningen. Tidningen fortsätter att kort redogöra för vilka problem Centralförbundet för sjukkassorna i Tyskland haft. Dessa svårigheter är nu enligt *Ö.C.* lösta då den tidigare ledaren för organisationen, som var ”marxist” och ”korrupt”, nu är avsatt av den nya regeringen.⁴⁰

Den 12:e april publiceras en artikel som beskriver den tyska ungdomens syn på det nazistiska maktövertagandet i landet. Denna ska enligt skribenten ha gripits av en nationalkänsla och Bismarcks vision av ett starkt Tyskland ska nu ha blivit rotfäst i folksjälén. Artikelförfattaren menar att Hitlers reformer mycket väl kan liknas vid Bismarcks riksbygge och anser att dessa inte bara kan gälla i Tyskland, utan i hela Europa. Nazisternas maktövertagande beskrivs som något fullmoget och ett nödvändigt kraftmoment.⁴¹

Några dagar senare väljer även ledarsidan att lyfta fram jämförelsen mellan Hitler och Bismarck. Här menas, att Bismarck lade grunden till det Tyskland som Hitler och hans män nu försöker skapa. Ledaren är positiv till att Hitler vill ena de tyska delstaterna vilket kan ge landet en maktposition som gör det tyska riket starkare än någonsin. Skribenten sammanfattar det hela med att ”den tyska rikstanken går en renässans till mötes”.⁴²

Den 20:e april publiceras en stor bild på en järnplakett föreställande Adolf Hitler, med anledning av dennes födelsedag. Med bilden följer även undertexten ”Idag fyller Tysklands rikskansler, Adolf Hitler, år, närmare bestämt 44 år. Det blir mycket festligheter. Här ovan en järnplakett, som till dagens ära präglats över ’unser Führer’”.⁴³

I samma nummer presenteras en rapport om den pågående politiska rensningen i Tyskland. Många kommunister och socialdemokrater ska ha anklagats för förskingring av statliga

---

³⁸ Osign, ”von Papen och Göring skola resa till Rom- Försoning mellan Vatikanen och Nazis”, *Ö.C.*, 6 april 1933.

³⁹ Osign, ”Göring blir minister i Preussen- Vi vill nu ha en nationalsocialistisk revolution”, *Ö.C.*, 10 april 1933.

⁴⁰ Osign, ”Göring nu Preussens högste chef”, *Ö.C.*, 12 april 1933.

⁴¹ Osign, ”I dagens frågor”, *Ö.C.*, 12 april, 1933.

⁴² Ledare, ”Det nya tyska riket”, *Ö.C.*, 19 april 1933.

⁴³ Osign, ”Födelsedag”, *Ö.C.*, 20 april 1933.

medel, vilket har lett till anhänganden och yrkesmässiga avsättningar. Märkligt nog följer efter detta, i samma text, en rapport om att president Hindenburg var den förste att gratulera Hitler på dennes födelsedag.⁴⁴

Rikskanslerns bemärkelsedag fortsätter att belysas i *Ö.C.*. Här rapporteras om ”de väldiga festligheter” som ägt rum i Tyskland. Hitler ska ha hyllats med fackeltåg, festgudstjänster och promenadkonserter. Regeringen i landet har enligt tidningen uppmanat alla myndigheter, från riksnivå till kommunal, att hissa den nazistiska flaggan. Vidare i artikeln redogör tidningen att det nationalsocialistiska partiet i Tyskland nu är tvunget att ordna en medlemsparr, då antalet medlemsansökningar är mycket stort.⁴⁵

I en text hämtad från TT berättas den 24:e april om den tyske rikspressechefen dr. Dietrichs senaste uttalande. Denne ska ha uttalat sig om att den tyska pressen utgör grunden för den tyska politiken och ska i den ”få ett vapen som inget annat folk”.

Senare i texten följer en kommentar av tidningen, som menar att den inställning som svensk press har till Tyskland är beklaglig och ska ha väckt bestörtning och förvåning bland landets befolkning. *Ö.C.* skriver att den tyska statsmakten gjort allt för att ge utländska pressrepresentanter en inblick i landets förhållanden, vilket genast måste erkännas från svensk sida.⁴⁶

I *Ö.C.* den 3:e juni 1933 skrivs om hur kommunisterna börjar röra sig i Tyskland. Polisen har i staden Liegnitz kommit omfattande omstörtningssplaner på spåren. Flera terrorgrupper ska ha legat i beredskap. Vänsterradikala element i Tyskland har vidare anlagt elva skogsbränder och förstört telefonledningar. Ett väl planlagt mord har förhindrats av polis.

Polisen har även konfiskerat omfattande vapenförråd med gevär, revolverar, karbiner, handgranater och sprängämnen. Militära övningar har hållits och även undervisning i sprängning av broar och byggnader.⁴⁷

Här väljer tidningen sålledes att rapportera om kommunister som konspirerar i den tyska regionen och utgör ett hot.

I en ledare 7:e juni 1933 skrivs om hur Tyskland ska skapa nya arbetstillfällen samt lagar om skuldlettningar för lantbruket. I ledarartikeln lämnas en redogörelse för de åtgärder den nya tyska regimen hoppas ska leda till lettningar för den ”hårt prövade nationen”.

---

⁴⁴ Osign, "Rensningen i Tyskland – Märkliga anhänganden", *Ö.C.*, 20 april 1933.

⁴⁵ Osign, "Hitlers födelsedag satte sin prägel på hela riket – antalet hyllningar rent fantastiskt", *Ö.C.*, 21 april 1933.

⁴⁶ Osign, "Tyskland ska i sin press få ett vapen som inget annat folk", *Ö.C.*, 24 april 1933.

⁴⁷ TT, "Svåra kommunistanslag avslöjade i Tyskland", *Ö.C.*, 3 juni 1933.

Ledaren nämner nya arbetstillfällen, räntefria lån till reparationer av offentliga byggnader, broar, kolonisation på landet, gas, vatten och elektricitetsanläggningar.

Här ges alltså en bild av vilken riktning Tyskland kommer att ta. Enligt ledarartikeln är det en god riktning.⁴⁸

I Tyskland har den ultranationella organisationen Tysknationella fronten blivit mindre och mindre. Detta framkommer i en artikel den 12:e juni 1933 som beskriver hur några av den tysknationella frontens ledare avgick och har gått över till det nationalsocialistiska partiet, bland annat en professor i historia som motiverar sin övergång till nazisterna med att ”den tysknationella fronten understödjer kontrarevolutionära strömningar”.⁴⁹

Ö.C. skriver återigen om relationen mellan Österrike och Tyskland i en artikel den 15:e juni 1933. Den handlar om hur spänningen mellan Österrike och Tyskland växer, då Tyskland kritiserar Österrikes behandling av de österrikiska nazisterna. Vidare citeras de tyska nazisterna när de anser att Österrike kastar en ”veritabel stormflod av de nedrigaste lögnerna” mot nazisterna.⁵⁰

I en artikel som publiceras 1:a september 1933 beskrivs hur många olika partifunktionärer som anlant till Nürnberg för sammanträden. Närmare bestämt 100 000 ur SA och SS, 60 000 ur Hitlerjugend och 12 000 ur flickorganisationen.⁵¹

I samband med ovanstående artikel skriver Ö.C. samma datum hur

Hitlers bil har bombarderats av blommor som egentligen ska ges till stormavdelningarna, samt att Hitler ber att dessa blommor ges direkt till stormavdelningarna istället.⁵²

Den 1:a september 1933 publicerar Ö.C. en kort artikel om att Herman Göring får 10,000 kvadratmeter jord där han ska uppföra ett hus på Obersalzburg. Tidningen avslutar med att berätta hur ”Göring har mottagit gåvan”.⁵³

Den 4:e september står att läsa om ”Den stora nazistparaden i Nürnberg”, artikeln skildrar på ett närmast skönlitterärt vis festligheterna i samband med den storslagna paraden där Hitler även höll två tal.

Exempelvis står det i artikeln om det största fyrverkeri världen skådat. ”5000 raketer sköts upp.”⁵⁴

---

⁴⁸ Ledare, ”Det tyska krisprogrammet”, Ö.C., 7 juni 1933.

⁴⁹ Världen runt, ”Allt fler tysknationella över till Hitler”, Ö.C., 12 juni 1933.

⁵⁰ TT, ”Spänningen mellan Österrike och Tyskland växer nu varje dag – Ömsesidigt utvisande av pressattachéerna”, Ö.C., 15 juni 1933.

⁵¹ TT, ”Jättemönstringen i Nürnberg”, Ö.C., 1 september 1933.

⁵² TT, ”Alldeles för mycket blommor, tycker Hitler”, Ö.C., 1 september 1933.

⁵³ TT, ”Göring får generals rang och jorderområde”, Ö.C., 1 september 1933.

⁵⁴ TT, ”Den stora nazistparaden i Nürnberg – Hitler gör de sina ansvariga för historien”, Ö.C., 4 september 1933.

Då *Ö.C.* skriver om de andra talen som framfördes anser tidningen att Goebbels tal förtjänar ”särskilt beaktande”. Vidare skriver tidningen hur temat i Goebbels tal var ”rasfråga och världspropaganda”. Slutligen refererar *Ö.C.* hur Goebbels talar om att tyska staten är den enda som ingripit i, vad *Ö.C.* benämner, ”rasproblemet”.

Den 16:e september 1933 står att läsa om hur det nya preussiska statsrådet öppnar, vilket enligt *Ö.C.*, sker under ”ytterst högtidliga former”.

Vidare beskriver texten hur den påstådda högtidligheten satte sin prägel på staden, som var rikt flaggprydd och högtidligheten inleddes med en flaggparad där svartvita fanor och hakkorsfanan hissades under tonerna av Tysklandssången och Horst Wesselsången. Texten avslutas med ett referat av Görings tal där han bland annat hävdade att ”Denna dag börjar Tysklands återuppblomstring”.⁵⁵

Under avdelningen ”Världen runt” i *Ö.C.* skriver signaturen ”utlandssvensk” den 23:e september om boken ”Bewaffneter Aufstand”(Väpnat uppror) som utkommit i dagarna skriven av dr Adolf Ehrt. ”Denna objektiva skildring” som, enligt skribenten, stöder sig på autentiskt material klarlägger på det mest otvetydiga sätt så gott som samtliga enskildheter i den kommunistiska sammansvärjningen.

Vidare hävdar skribenten hur denna bok lämnar de mest otvetydiga bevis på riktigheten i det yttrande rikskansler Hitler nyligen gjort: ”Under början av detta år gavs det veckor, under vilka vi på ett hår när lyckades undgå och förhindra ett bolsjevikiskt kaos.”⁵⁶

Skribenten fortsätter sedan med att påstå att ”Endast klarläggandet av dessa obestridliga fakta torde till fullo motivera den nationella revolutionen och värdesätta den samma så som ett skede av världshistorisk betydelse för alla kulturnationer...”

Avslutningsvis hävdar skribenten att då de bolsjevikiskt-kommunistiska metoderna är likartade överallt kommer denna bok utges på så gott som samtliga språk.

Den 28:e september 1933 handlar en text i *Ö.C.* om hur den preussiska regeringen gett tillstånd till den judiska befolkningen att grunda ”de tyska judarnas kulturförbund”. I texten framhäver skribenten hur ”det handlar om en ren judisk kulturell angelägenhet, en kulturell verksamhet av judar och endast för judar.”⁵⁷

Den 9:e november berättas om att den tyske riksdirektören Herman Göring nu meddelat villkoren för Mussolini angående Tysklands återinträde i nationernas förbund. I artikeln

---

⁵⁵ TT, ”Preussiska statsrådet öppnat med festlig akt. – Arbetslov, fritt i skolorna, flygparad och Göringtal om Preussen som ”tredje rikets kraftigaste pionjär.”, *Ö.C.*, 16 september 1933.

⁵⁶ Utlandssvensk, ”En bok om Tyskland i början av 1933 – ’Väpnat uppror’”, *Ö.C.*, 23 september 1933.

⁵⁷ Osign. ”’Tyska judarnas kulturförbund’ – En kulturell verksamhet av judar och endast för judar.”, *Ö.C.*, 28 september 1933.

hävdas dessutom att Göring uttalat sig om att Tyskland mycket väl kan återvända till den internationella nedrustningskonferensen och följa dess stadgar.⁵⁸

En artikel från den 11:e november gör en stor nyhet av att nästan hela Tyskland ska ha kunnat höra Adolf Hitlers tal, som ska ha sänts i radio över hela landet. I texten följer en rapport om ”Hitlers triumftåg”, där det utförligt beskrivs hur denne i en parad ska ha åkt runt i stora delar av Berlin och mottagit folkets ovationer.⁵⁹

Några dagar senare publiceras en rapport i tidningen om det tyska riksdagsvalet. I artikeln följer en redogörelse om valet, som beskrivs ingående. Det enligt tidningen mycket stora valdeltagandet i landet är den stora nyheten. Hitlers roll lyfts fram särskilt då denne enligt skribenten ska ha varit mån av vikten att hela befolkningen i Tyskland röstar.⁶⁰

Ö.C. skriver i en text från den 17:e november om den tyska regeringens förberedande av en amnesti av tyska fångar samt frisläppande från koncentrationsläger. Enligt tidningen gäller dock detta inte alla, då en grupp ”oförbätterliga” anses vara ett hot mot den tyska nationen. Denna amnesti beskrivs av Ö.C. som att Hitler ger ”handen åt alla tyskar”.⁶¹

Analys

I rapporteringen 1933 syns en, från Ö.C.s sida, stor entusiasm över den nya regimen i Tyskland. Som synes i undersökningsdelen väljer tidningen att framhäva hur storartat och respektingivande landet är. Vad gäller Ö.C.s källkritiska inställning och tolkningsramar kan exempelvis artikeln som handlar om konspirerande kommunistiska terrorgrupper visa hur tidningen gestaltar ett hot mot Nazityskland, och nödvändigheten att motarbeta detta hot. Då den nazistiska statsmakten var noga med att i ett tidigt skede undanröja sin opposition går det att diskutera hur sanningsenlig informationen om dessa kommunistiska terrorgrupper är.⁶² Påståendet som Ö.C. gör att kommunistiska grupper skulle mobilisera sig och utöva militära övningar i Nazityskland år 1933 är ytterst diskutabelt. Detta beror på dessa militära övningar enligt Ö.C. skulle ha skett i juni, nära ett halvår efter Hitlers makttillträde och hans undanröjande av oppositionen. Värt att nämna är även rapporteringen som på ett närmast skönlitterärt sätt skildrar de olika slags festligheterna i Tyskland. Här går det att urskilja en stor beundran och klar sympati.

---

⁵⁸ Osign, ”Tyskland åter till N.F. o. nedrustningsmötet?”, Ö.C., 9 november 1933.

⁵⁹ Osign, ”Hela Tyskland hör Hitler tala – jätteapparat som aldrig förr”, Ö.C., 11 november 1933.

⁶⁰ Osign, ”Nära 100-procentigt tyskt valdeltagande – Hitler tackar folket för egenartad fredsbekännelse”, Ö.C., 14 november 1933.

⁶¹ Osign, ”Hitler förbereder en allmän amnesti”, Ö.C., 17 november 1933.

⁶² TT, ”Svåra kommunistanslag avslöjade i Tyskland”, Ö.C., 3 juni 1933.

Sveriges relation med Nazityskland och politiska tendenser.

Ö.C. gick år 1937 från att vara moderat till nationellt konservativ. Helt naturligt präglade detta tidningens politiska agenda, inte minst då chefredaktören Eskil Ridderstad var aktiv högerpolitiker. Bland de politiska tendenserna som tidningen visar upp åren 1933 och 1938 syns klara konservativa åsikter.

Ledarna som behandlar den svenska rikspolitiken baseras mest på kritik, från redaktionens sida, mot socialdemokratin. Många framstående kulturpersonligheter får komma till tals i tidningen, inte sällan med konservativa åsikter och sympatier med det nya Tyskland. Även svenska organisationer med likartade åsikter, inte sällan tyskvänliga, fick utrymme i Ö.C.. Ö.C. publicerar den 12:e april delar av en artikel från *Svenska dagbladet* av Verner von Heidenstam. Denne beskriver den glada stämningen i Tyskland efter Hitlers maktövertagande och hyllar den nya regeringen i landet. Heidenstam citeras med orden ”jag lyckönskar de män som nu får återföra sitt fosterland till dess rätta plats”.⁶³

Ett antal dagar senare publicerar tidningen en stor intervju med Verner von Heidenstam. Denne berättar om att han rycktes med av det stora jubel som följdes av Hitlers, Görings, von Papens och Hugenbergers tal efter maktövertagandet. Heidenstam menar i intervjun, att vissa beklagliga händelser som har ägt rum i Tyskland inte får skymma det stora ändamålet. Han är kritisk till hur Sverige ställt sig till nazismen och säger att ”man ska inte kritisera vad man inte förstår eller inte känner tillräckligt till”. Heidenstam sägs i artikeln vara glad att den nya regeringen i Tyskland har skapat lugn och ordning vilket medför att han beundrar dess disciplin.⁶⁴

Den 1:a juni 1933 skriver Ö.C. hur husundersökningar ägt rum hos nazister i Österrike. Anledningen var att dessa spritt ett flygblad i vilken man krävde den österrikiska regeringens avgång. Ö.C. skriver samt att enligt uppgifter som publicerats i en österrikisk socialdemokratisk tidning skulle nazisterna ha försetts med revolverar och ammunition, vilket ska ha gett polisen anledning till en annan razzia i Innsbruck. Detta gav inte heller resultat. Istället framhålls i artikeln hur den kommunistiska tidningen *Rote Fahne* beslagtogs och förbjudits definitivt då kommunistiska partiet förbjudits.⁶⁵

---

⁶³ Osign, ”Heidenstam hyllar det nya Tyskland – vad som förundrar mig är ej vad som skett, utan att det dröjt så länge”, Ö.C., 12 april 1933.

⁶⁴ Dr. Paul Grassman, ”På besök hos den siste riddaren – Verner von Heidenstam uttalar sig entusiastiskt om den nationella revolutionen i Tyskland”, Ö.C., 18 april 1933.

⁶⁵ TT, ”Razzia hos Österrikes nazister”, Ö.C., 1 juni 1933.

Här syns en vinkling i själva nyhetsartikeln, tidningen avslutar artikeln om nazisterna i Österrike genom att nämna hur kommunisterna spridit felaktiga budskap.

Den 8:e juni 1933 står i en ledarartikel att den ”gula faran” åter blivit aktuell då Japans imperialistiska framstöt i Kina hotar stänga Asien för vad tidningen benämner ”den vita rasen” samt icke minst på grund av att Japan är på väg att bli en ”ytterst farlig” konkurrent till Europas industristater. Detta beror enligt ledaren på att den japanska arbetslösheten är så låg att det är omöjligt för Europa att uppta en pristävlan, ”Japans utveckling kan få de allvarligaste följder för Europa”.⁶⁶

Under delen i tidningen som heter ”I dagens frågor” diskuteras den 8:e september 1933 handelsblockaden mot Tyskland. Diskussionen handlar om hur LO bojkottar Tyskland men dock inga andra diktaturer, ”då dessa bär bolsjevismens och proletariats signatur”.⁶⁷

Den 9:e september 1933 skriver *Ö.C.* om att den tyska veckotidningen *Die Woche* har utkommit med ett specialnummer om ”nordisk kultur”. I texten påstår det tyska sändebudet i Stockholm att ”Tyskland satt djupa spår i Sveriges kulturhistoria samt hur den tyska kulturen rönt impulser och inflytelser från Sverige”. Skribenten framställer det hela som ett ömsesidigt förhållande.⁶⁸

Under rubriken ”I dagens frågor” får en svensk utrymme att skriva om det nya Tyskland den 14:e september 1933. Det är hovrättsrådet V. Petrén som står för skildringen. I texten framhävs hur han har rest till Tyskland med ett kritiskt sinne men att han kom tillbaka till Sverige med stor entusiasm över den ordning som han påstår råder i Tyskland.⁶⁹

Analys

I *Ö.C.* den 18:e september 1933 återfinns på ledarsidan en text rubricerad ”Demokrati och diktatur”. Skribenten skriver bland annat att ”man från vänsterhåll till och med gör gällande, att den nazistiska rörelse som fått insteg inom några kretsar innebär ett allvarligt hot mot demokratin”.⁷⁰

Skribenten påstår dock att det inte är den bruna diktaturen som för närvarande är den allvarligaste faran utan den röda.

---

⁶⁶ Ledare, ”Den gula faran”, *Ö.C.*, 7 juni 1933.

⁶⁷ Osign, I dagens frågor, *Ö.C.*, 8 september 1933.

⁶⁸ Ea, ”Nordiskt nummer av ”Die Woche””, *Ö.C.*, 9 september 1933.

⁶⁹ Osign, I dagens frågor, *Ö.C.*, 14 september 1933.

⁷⁰ Ledare, ”Demokrati och diktatur”, *Ö.C.*, 18 september 1933.

Inflytelserika namn som författaren Verner von Heidenstam får ett stort utrymme att uttrycka sin positiva inställning till det nya Tyskland. Vi finner det värt att diskutera att *Ö.C.* här använt sig av en etablerad kulturpersonlighet för att upphöja Tyskland. Tidningen väljer att gestalta Nazityskland utifrån denne tongivande person, vilket skapar tolkningsramar för publiken. Genom skribentens smickrande beskrivning av författaren tillsammans med Heidenstams hyllande av Tyskland, skapas en positivt laddad bild av landet.

Tidningens världsbild är år 1933 påtaglig. Bortsett från hyllandet av Nazityskland, är de av tidningen uppmålade hotbilderna från Japan och rädslan för bolsjevism och kommunism talande för tidningens politiska ståndpunkt.

Nazistiska tendenser under denna kategori är på ett direkt sätt svåra att finna. En extrem tyskvänlighet, från *Ö.C.s* sida, är dock påtaglig.

Antisemitism

En fientlighet mot människor med judisk härkomst är förekommande under de år vi undersökt. Denna antisemitism utvecklas till att bli mer påtaglig år 1938 då tidningen frekvent ger uttryck för en dito hållning. Antisemitism förekommer direkt och indirekt i *Ö.C.s* artiklar, inte sällan i uttryck i texter som berör nazismen eller den nazistiska statsmakten. Vidare kan denna fientlighet speglas i långa referat av tal framförda av nazistiska statsmän. Dessa artiklar består ofta enbart av det citerade talet, och ifrågasätts aldrig. Även ledarsidan och tidningens skribenter ger sken av att influeras av ett antisemitiskt förhållningssätt, vilket går att finna i *Ö.C.s* texter.

Ö.C. väljer att ge den av nazisterna utlysta bojkott mot judiska företag i Tyskland mycket utrymme i tidningen. Denna bojkott, som genomfördes den 30 mars, benämns i flera nummer i april 1933.

Den tyske propagandaministern Joseph Goebbels citeras den 1 april. Denne menar att bojkotten varit ytterst effektiv och förväntar sig att den fortsätter vara disciplinerad. Detta följs av rapporter om att de nazistiska organisationerna S.A. och SS, förutom att publicera namn och bild i tidningar, även trycker en stämpel i ansiktet på personer som handlar i judiska affärer; ”Vi förrädare ha köpt hos judar”.⁷¹

---

⁷¹ Osign, ”Drastiska bestämmelser för dagens judebojkott- full kraft, järnhård disciplin”, *Ö.C.*, 1 april 1933.

Den 3 april rapporterar *Ö.C.* i positiv ton att bojkottens inledning nu är avklarad. Tidningen framhäver den lysande organisering som nazisterna gjort under bojkottens första fas.⁷²

Köpstrejken mot den judiska affärsverksamheten i Tyskland fortsätter att redogöras av *Ö.C.*

Den 5 april rapporteras om en polisrazzia i Berlins judiska kvarter. Flera hundra man från polisavdelningen ”för särskild användning” ska ha gjort stora tillslag. Personer med judisk härkomst tvingas legitimera sig vid utgång från synagogans gudstjänster. Tidningen rapporterar även uppgifter om att den hetspropaganda som spridits mot judar i Tyskland enbart är ett verk av kommunistiska organisationer.⁷³

Med anledning av den tidigare nämnda bojkotten skriver tidningen lite senare i april samma år om engelska judar som i Storbritannien försöker stoppa importen av tyska varor.

Ö.C. benämner denna aktion som ”judepropaganda” och skriver att detta kommer slås ner av den brittiska regeringen.⁷⁴

På samma sida citeras den brittiska premiärministern Neville Chamberlain som fördömer förföljelserna mot den judiska befolkningen i Nazityskland och kritiserar landets regering skarpt.⁷⁵

Vidare berättas det i en text från 10 april 1933 om Hitlers krav på en ”arisk tjänstemannakår”. Denna ska rensas från ”icke önskvärda element” och tjänstemän av ”icke arisk härkomst” ska omedelbart pensioneras. *Ö.C.* skriver att bestämmelsen främst drabbar judar och förtydligar detta med att klargöra för läsaren att om någon av vederbörande tjänstemans mor- eller farföräldrar är jude, tillämpas bestämmelsen.⁷⁶

I en artikel under rubriken ”I Dagens frågor”, publicerad 13:e april, får organisationen Svenska Landsbygden göra sin åsikt hörd. Denna argumenterar för hur det svenska jordbruket ska göras mer effektivt. Här menas att Tyskland är ett gott exempel värt att följa.

Organisationen skriver att detta land ger en bild av glad optimism och att arbetslusten i landsorten här har vaknat. Genom detta kan varje människa se, att den nationalsocialistiska rörelsen vittnar om idealiteten hos det tyska folket. Dock påstår Svenska Landsbygden att en påtaglig judisk fara existerar och anger bortsett från Tyskland även USA som exempel där de menar att judarna är ett hot mot hela staten genom uppköp av den fria pressen.⁷⁷

---

⁷² Osign, Judebojkottens första etapp nu genomförd – livet har återgått i sina normala gångar”, *Ö.C.*, 3 april 1933.

⁷³ Osign, ”Judebojkotten återupptages icke idag – hetspropagandan äro blott av kommunistiskt ursprung”, *Ö.C.*, 5 april 1933.

⁷⁴ Osign, ”England stoppar judepropaganda mot tyska varor”, *Ö.C.*, 11 april 1933.

⁷⁵ Osign, ”Från utlandet – judeförföljelserna”, *Ö.C.*, 11 april 1933.

⁷⁶ Osign, ”Göring blir minister i Preussen – Vi vill nu ha en nationalsocialistisk revolution”, *Ö.C.*, 10 april 1933.

⁷⁷ Sign. Svenska Landsbygden, ”I dagens frågor”, *Ö.C.*, 13 april 1933.

Den 19:e april rapporterar *Ö.C.* om kritiken mot planerna att Tyskland ska hålla i nästa olympiad.

Den internationella olympiska kommitténs amerikanska representanter menar att olympiska spel inte kan anordnas i ett land som inskränker på alla rasers likaberättigande. Tidningen väljer att citera en tysk telegrambyrå, som i texten inte anges vid namn. Denna menar att hetsen mot Tyskland nu har spritt sig till idrottens område.⁷⁸

På ledarsidan i samma nummer menar skribenten att nationalsocialisternas ställning till judarna bör förstås genom att Kurt Eisner, ”vänstersocialistisk” ministerpresident, var son till en utvandrad judisk skraddare. Denne man var, enligt ledaren, den ansvariga för att Tyskland inte enades efter sammanbrottet år 1918.⁷⁹

Trots att de flesta spåren av antisemitism och nazism i *Ö.C.* återfinns på ledarsidorna och främst nyhetssidorna finns det undantag. Den 5 september 1933 återfinns på kultursidorna en bokrecension med rubriken ”Det svenska Israel – en samling om svenska judesläkter”. Boken, som är ett slags samling med texter om olika betydelsefulla svenska judar, blir hårt kritiserad. Recensenten ställer sig dels frågan om det överhuvudtaget finns ett intresse med en bok av detta slag, dels anklagar denne författaren för plagiering.⁸⁰

I recensionen hävdar man att författaren felaktigt tillskrivit den judiske poeten Oscar Levertin diktraderna ”Du land, du folk, du språk som blev vårt – du vår andes stämma i världen” som enligt *Ö.C.* är ”de allbekanta Heidenstamska raderna” (vilket åsyftar att det skulle vara författaren Verner von Heidenstams dikt). Författaren ska dessutom, enligt recensionen, ha hämtat det mesta av stoffet till samlingen ur boken *Aaron Isaacs minnen*, vilket enligt recensenten är memoarerna om ”den förste svenske juden”.

Den 8:e september står att läsa om att den Judiska världskonferensen i Geneve lämnade uppgifter om att människor med judisk härkomst flytt från Tyskland. *Ö.C.* poängterar hur kongressen sysselsätter sig livligt med att diskutera judarnas ställning i Tyskland. Artikeln avslutas med att nazisterna ämnade spränga mötet då man hittade en gasbomb i lokalen.⁸¹

I november 1933 publicerar *Ö.C.* ett TT-telegram med en rapport från tidningen *Judische Rundschau*, som *Ö.C.* kallar de tyska judarnas riksrepresentation. Här påstås, att den tyska judiska befolkningen ställer sig bakom landets utrikespolitik trots allt som har hänt dem.⁸²

---

⁷⁸ Osign. ”Tyskland och olympiaden – Märklig amerikansk röst”, *Ö.C.* 19 april 1933.

⁷⁹ Ledare, ”Det nya tyska riket”, *Ö.C.* 19 april 1933.

⁸⁰ Osign, ”Det svenska Israel – en samling om svenska judesläkter”, *Ö.C.*, 5 september 1933.

⁸¹ TT, ”30,000 tyska judar ha flytt – Tyska judefrågan till folkförbundet”, *Ö.C.*, 8 september 1933.

⁸² TT, ”Tyska judarnas röst kan endast vara ett ja”, *Ö.C.* 4 november 1933.

Analys

Ö.C. visar år 1933 tydliga tendenser till anitsematism. En fientlighet går klart att se i flertalet artiklar, där ett kritiskt perspektiv mot den judiska befolkningen gestaltas. Vad gäller nazistiska tendenser i dessa texter, urskiljer vi spår av detta. Ett som tidigare beskrivet nazistiskt språkbruk förekommer. Exempel på detta kan ges från artikeln där tidningen benämner den brittiska judiska befolkningens bojkott av tyska varor som ”judepropaganda”.⁸³ Här ses dessutom den antisemitiska föreställningen att den judiska befolkningen konspirerar mot övriga samhället. Detta kan även knytas till den nazistiska världsåskådningen.⁸⁴ Vidare är det diskutabelt hur tidningen gestaltar sina budskap, vilka vi i detta fall anser vara antisemitiska. Genom att tidningens publik får läsa om detta genom Ö.C.s tolkningsramar, anser vi att detta påverkar publiken och skapar opinion. Inställningen till källorna är icke ifrågasättande, och tidningens självständiga förhållningssätt är minimalt.

6.2. 1938

Direkt rapportering från Nazityskland.

Den 9:e april får en bild på Adolf Hitler i talarpose täcka en stor del av sida 5 i tidningen. Under bilden följer en kort rapport om att Hitler nu tagit titeln ”ledare och kansler för det stortyska riket”.⁸⁵

Ö.C. rapporterar den 11:e april om valet i Österrike, där själva valfrågan var om landet ska införlivas med Tyskland. Tidningen skriver att nära 100 procent av befolkningen har röstat ja till en förening med Tyskland, och att valet kan betraktas som något sensationellt.⁸⁶

Efter artikeln följer ett special-telegram som rapporterar om valet i Österrike som något oerhört välorganiserat, utan att ge konkreta exempel på detta. Vidare i texten följer en redogörelse om firandet av ”Stortysklands dag” som påstås ha lett till en stor feststämning bland befolkningen.⁸⁷

---

⁸³ Osign, ”England stoppar judepropaganda mot tyska varor”, Ö.C., 11 april 1933.

⁸⁴ Bachner & Ring, 2007, s.13.

⁸⁵ Special-telegram, ”Ledare och kansler för det stortyska riket”, Ö.C., 9 april 1938.

⁸⁶ Osign, ”Stortyska valet ett fantastiskt ja-val”, Ö.C., 11 april 1938.

⁸⁷ Special-telegram, ”En utomordentlig organisation”, Ö.C., 11 april, 1938.

Med anledning av Adolf Hitlers födelsedag rapporterar tidningen om den väldiga paraden i Berlin som hållits till rikskanslerns ära. Förutom en beskrivning av antalet åskådare och de jättetanks som ingick i paraden, berättas det även om de gåvor Hitler mottagit från det tyska folket. Mest uppseendeväckande anser tidningen vara en lejonunge som skänkts av en bayersk greve.⁸⁸

I en ledare 7:e juni 1933 skrivs om hur Tyskland ska skapa nya arbetstillfällen samt lag om skuldlättnader för lantbruket. I ledarartikeln lämnas en redogörelse för de åtgärder den nya tyska regimen hoppas ska leda till lättnader för den ”hårt prövade nationen”.

Ledaren nämner nya arbetstillfällen, räntefria lån till reparationer av offentliga byggnader, broar, kolonisation på landet, gas, vatten och elektricitetsanläggningar.

Här ges alltså en bild av vilken riktning Tyskland kommer att ta. Enligt ledarartikeln är det en god riktning.⁸⁹

September månads andra dag publiceras delar ur en kort intervju med Adolf Hitler, ursprungligen gjord av en fransk tidning. I texten, som är förhållandevis kort, talar Hitler om det nya Tyskland och vikten av att bibehålla freden mellan hans land och Frankrike. Artikeln avslutas med att den tyske rikskanslern, med text i fet stil, citeras med orden ”en lång och fullständig fred är nödvändigt för att inplanta den nya världsåskådningen – nationalsocialismen – i själarna”⁹⁰

Ö.C. väljer att rapportera stort om nazisternas partidag i Nürnberg i september månad.

Tidningen betonar det ”faktum” hur stor betydelse detta har för utlandet, då antalet journalister på plats har fördubblats från föregående år. Partidagens öppnande beskrivs ingående med skildringar av allt från parader till stridsövningar, och dessa uppvisningar ska enligt skribenten fått ”området för partikongressen att genljuda av kolonnernas marsch”.

Den tyske presschefen dr. Dietrich citeras flera gånger i texten. Denne menar att partidagen kommer att gå i det stortyska rikets tecken. Artikeln avslutas, med bokstäver i fet stil, med en redogörelse om hur ”Dr Dietrich därefter karakteriserade nationalsocialismens väsen i satsen: Nationalsocialismen är när allt kommer omkring ett genialt uttänkt system för personlighetsurval”.⁹¹

Några dagar senare i september månad publiceras en artikel med kommentarer angående Hitlers tal under partidagarna i Nürnberg. Tidningen skriver att Hitler på partidagen trädde

---

⁸⁸ Special-telegram, ”Jättetanks sensation i Hitlerparaden – En ståtlig födelsedag”, Ö.C., 21 april 1938.

⁸⁹ Ledare, ”Det tyska krisprogrammet”, Ö.C., 7 juni 1933.

⁹⁰ Osign, ”Hitler till Frankrike: Mellan oss finns band som fött oförgängliga minnen”, Ö.C., 2 september 1938.

⁹¹ Special-telegram, ”Partidagen börjar – Nürnberg genljuder av kolonnernas marsch”, Ö.C., 6 september 1938.

fram med den ”stolta förklaringen” att Tyskland inte sluter någon pakt med andra länder utan med sju nya tyska distrikt. Texten avslutas med orden ” För övrigt ansåg Hitler det icke vara avgörande, vilket värde de tyska konstytingarna tillmätas av de internationella, demokratiska eller judiska kretsarna, utan det egna folkets ställningstagande är det enda omdöme som har giltighet”.⁹²

Den 12:e september har tidningen valt att publicera ett citat av Adolf Hitlers tal med anledning av partidagarna i Nürnberg. Detta är placerat mitt på sidan och angivet med text i fet stil. Citatet lyder följande: ”Vi äro lyckliga över att leva i Tyskland. Andra tyskar är denna lycka tills vidare förvägrad, men våra hjärtan flyga dem till mötes och vi veta att deras hjärtan i denna stund äro hos oss. Vi äro alla uppfyllda av en känsla av förpliktelse, som uttalas tusen och miljoner gånger och som kan sammanfattas i det egna ordet: Tyskland”.⁹³

I mitten av september väljer *Ö.C.s* ledarsida att kort kommentera den politiska krisen mellan Tyskland och Tjeckoslovakien vilken är inne i en kritisk fas.

Ledaren menar att hissandet av Hakkorsflaggan och blodiga sammanstötningar visar ”tillsammans med ropen på förening med Tyskland den våldsamma omkastningen av vad som måste ske”.⁹⁴

I ett publicerat telegram från TT berättas att Tyskland har lagt undan stora förråd av livsmedel vilket är ett tecken på att det tyska jordbruket är mer dugligt och funktionellt än någonsin. Vidare följer i texten en kort skildring av den nazistiska partikongressens sammanträde och hur Hitler, efter att enligt skribenten blivit hyllad, yttrade ”gläder mig över detta orubbligt fantastiska garde av nationalsocialister”.⁹⁵

Ö.C. skriver den 7:e november 1938 om ett massmöte som ägde rum ”med anledning av den nationalsocialistiska distriktpartidagen”. Vidare skriver tidningen: ”När Hitler kl. 3 tog plats på hedertribunen blev han föremål för livliga hyllningar av de närvarande, som ropade: ’Heil Stortysklands uppbyggare!’”.⁹⁶

Den 8:e november 1938 citeras Ribbentrop i en artikel: ”Utslagsgivande för den tyska utrikespolitiken är däremot alltid tanken på tyskhetens tryggande i ett starkt rike”.⁹⁷ Denna artikel består nästan enbart av ett citerat tal av Ribbentrop.⁹⁸

---

⁹² Special-telegram, ”Tyskland fruktar icke en blockad – isoleringens tid är slut”, *Ö.C.*, 7 september 1938.

⁹³ Osign, ”Nürnberg: Sensationellt tal av Hitler”, *Ö.C.*, 12 september 1938.

⁹⁴ Ledare, ”Krisens nya fas”, *Ö.C.*, 14 september 1938.

⁹⁵ TT, ”Tyskland har lagt upp stora förråd av livsmedel”, *Ö.C.*, 10 september 1938.

⁹⁶ TT, ”Hitler redo att förhandla. – Stort tal i Weimar”, *Ö.C.*, 7 november 1938.

⁹⁷ Special-telegram, ”Ribbentrop reser krav på kolonier – Tyskland driver inte maktpolitik”, *Ö.C.*, 8 november 1938.

⁹⁸ Special-telegram, ”Ribbentrop reser krav på kolonier – Tyskland driver inte maktpolitik”, *Ö.C.*, 8 november 1938.

Den 26:e november återfinns en kort artikel där Goebbels uttalar sig mot vad Ö.C. kallar ”världskampanjen mot Tyskland” och där Goebbels berättar hur tyskarna blivit ”fullkomligt immuna” mot det som han kallar ”den världsbekanta sentimentala ömsinnet”, som enligt Goebbels och Ö.C., råder i världen angående den judiska befolkningen. Följande citat av Goebbels avslutar artikeln som i princip består av Goebbels uttalanden: ”Vi känna till det falska och förljugna frihetsbegreppet i den slags demokrati som icke har någonting emot att i frihetens namn pressa in miljoner människor i ett främmande, av dem hatat statsväsen men som råkar i hysteri när man befriar dessa människor från deras ok och sönderslitna fjättrar”.⁹⁹

Analys

Ö.C.s inställning till Nazityskland år 1938 var fortfarande positiv, och än mer omfattande. Rapporteringen kännetecknas av utförliga beskrivningar av den tyska politiken som tidningen framställer som stark, handlingskraftig och rättfärdig. Dessutom ser vi tecken på en strävan att gestalta den nazistiska staten genom att rapportera om festligheter och parader på ett så storslaget sätt som möjligt. Vi finner det av värde att ifrågasätta den ovan nämnda företeelse hos tidningen ur ett källkritiskt perspektiv, där inställningen präglas av en fullständig brist på objektivitet. En stor del av informationen kommer från det tyska propagandaministeriet, vilket naturligtvis är uppseendeväckande.

Nazistiska statsmän citeras flitigt och får stort utrymme. De åsikter som framhålls av dessa blir till slut tidningens egna, genom obehindrad plats på uppslagen.

Ö.C. förmåga att anpassa en stor del av tidningens innehåll efter den nazistiska agendan är en tydlig indikator på nazistiska tendenser. Den nazistiska företeelsen att blint följa överhetens anvisningar anser vi oss finna i Ö.C.s redaktionella innehåll.

Relation till Nazityskland och politiska tendenser

På tidningens sportsidor står det den 25:e juni om den stora boxningsmatchen mellan tysken Max Schmeling och amerikanen Joe Louis. Den sistnämnde ska enligt artikeln enkelt ha vunnit matchen, men intressant nog är det inte matchens händelseförlopp som får mest utrymme i texten. Istället påpekas ständigt att den mörkhyade Joe Louis är ”neger”, och dennes nervösa beteende innan matchen visar på ”dålig karaktär”. Vidare förnedrar

---

⁹⁹ TT, ”Goebbels vill befria judarna”, Ö.C., 26 november 1938.

artikelförfattaren Joe Louis genom att beskriva hans ovårdade utseende innan matchen. Tysken Max Schmeling, utmålas, trots sin stora förlust, som stark och är den enda av matchdeltagarna som citeras i *Ö.C.*.¹⁰⁰

Den 10:e september publiceras i tidningen en skrivelse till kungen, skriven av en grupp under ledning av en Överste Bjuggren. Deras krav är att all kristendomsundervisning uteslutande ska byggas på Jesus egna ord och Bergspredikan i synnerhet. Skrivelsens författare anser att den nuvarande läran i Sverige är uppblandad med ”främmande element, med hedniska och judiska föreställningar”.¹⁰¹ De skriver att ”våra barn bör läras att förstå betydelsen av samförstånd och samarbete för allmänt väl istället för egoism och judisk separatism. Vi vilja ha en bibel som icke till tre fjärdedelar består av judiska sagor och berättelser”.¹⁰²

En för *Ö.C.* ovanlig artikel är med i tidningens nummer från den 6:e september. Här talas om de problem som det amerikanska jordbruket har i de södra delarna av landet. Missväxt, dålig utbildning och en alltför ålderdomlig teknik radas upp som orsaker till detta.

Anmärkningsvärt är dock, att påståenden om de amerikanska sydstaternas svarta befolkning ständigt vävs in i texten, utan att direkt kopplas till artikelns egentliga ämne. Textens författare skriver exempelvis att ”en fjärdedel av befolkningen är av den svarta rasen, varav nio miljoner äro negrer”. Artikeln avslutas med en uppräknning av vilka folkslag som bebor den amerikanska södern under rubriken ” Här äro några siffror som kanske kunna intressera”.¹⁰³

I en notis 17:e november står att läsa en text om hur den italienska kungen svarar påve Pius kritik mot raslagarna i Italien. Kungen försäkrar påven att den fascistiska staten ska ta hänsyn till kyrkans rättigheter i denna ömtåliga fråga.¹⁰⁴

Analys

Tidningens politiska tendenser och världsbild år 1938 är av en tydlig karaktär. *Ö.C.* har utvecklats till att inneha mer nazistiska värderingar. Artikelexemplet om boxaren Joe Louis belyser detta. I artikeln framhäver tidningen den starke tysken trots att denne förlorade tävlingen. Tidningen förmedlar även en bild av Joe Louis som en man med dålig karaktär,

---

¹⁰⁰ Osign, ”Schmeling besegrad men ger sig ej - negrer i glädjehanik”, *Ö.C.*, 25 juni 1938.

¹⁰¹ TT, ”En attack mot Gamla testamentet i undervisningen – Överste Bjuggren m.fl. göra en framställning till konungen”, *Ö.C.*, 10 september 1938.

¹⁰² TT, ”En attack mot Gamla testamentet i undervisningen – Överste Bjuggren m.fl. göra en framställning till konungen”, *Ö.C.*, 10 september 1938.

¹⁰³ Osign, ”USA:s sydstater blir ett aktuellt problem”, *Ö.C.*, 6 september 1938.

¹⁰⁴ TT, ”Pius protesterar mot raslagarna”, *Ö.C.*, 17 november 1938.

helt utan belägg. *Ö.C.* vill till varje pris framhålla tysken som den starkare.¹⁰⁵ Vår teori angående detta är klar. Det faktum att en tysk man blivit slagen av en afroamerikan går inte ihop med tidningens nazistiska världsbild. Därför måste de istället hävda sig och propagera för en åskådning där en viss folkgrupp beskrivs i negativ bemärkelse vilket kan kopplas till en nazistisk agenda.

Vidare finner vi även exempel på ovan nämnda fenomen i artikeln om den amerikanska södern. *Ö.C.* gör här statistik enbart med syftet att dela in människor efter etnicitet vilket visar på tidningens nazistiska världsbild.¹⁰⁶ Visserligen uttrycks den självständigt, men kan likväl jämföras med den fruktansvärda inställningen till den judiska befolkningen.

Sammanfattningsvis anser vi att en indirekt koppling och anknytning mellan *Ö.C.* och nazistiska värderingar kan göras. Vad gäller källkritiken saknas den även här, då ifrågasättandet av källorna är obefintligt.

Antisemitism

I juni månad rapporterar *Ö.C.* om att flera tusen judar har arresterats i Tyskland. Nattliga razzior ska ha genomförts, framför allt i Berlin, och många judiska affärer har fått sina dörrar målade i vit färg av nationalsocialister. Vidare rapporteras om antisemitiska kampanjer i tyska skolor, där barn uppmanas att inte köpa något av en jude eller leka med judiska barn.

Intressant är att tidningen beskriver dessa händelser som de värsta under den nya ”antisemitiska eran”, men att ”judarnas uppträdande den senaste tiden har varit utmanande och att det väckt en växande förbittring bland befolkningen”.¹⁰⁷

Fyra dagar senare samma månad publiceras en artikel som berättar om Herman Görings önskan att påskynda en ”arisering av affärlivet”, vilket medfört nya förordningar angående judiska förmögenheter.¹⁰⁸ I texten följer sedan en rapport om att Berlins polis har inlett en undersökning av ”de judiska elementens” relation till affärsverksamheten.¹⁰⁹

Publiken kan också läsa, att ”den senaste polisaktionen i Berlin har visat att bland de judar som i vår strömmat till Berlin oväntat många kriminella element befinna sig, vilkas oskadliggörande var nödvändigt i ordningens och säkerhetens intresse”.¹¹⁰

---

¹⁰⁵ Osign, ”Schmeling besegrad men ger sig ej - negrer i glädjeparad”, *Ö.C.*, 25 juni 1938.

¹⁰⁶ Osign, ”USA:s sydstater blir ett aktuellt problem”, *Ö.C.*, 6 september 1938

¹⁰⁷ Specialtelegram, ”Panikstämning hos judarna i Tyskland – Nattliga razzior med tusentals häktningar”, *Ö.C.*, 18 juni 1938.

¹⁰⁸ Special-telegram, ”En ny semitisering av Berlin var i gång”, *Ö.C.*, 22 juni 1938.

¹⁰⁹ Special-telegram, ”En ny semitisering av Berlin var i gång”, *Ö.C.*, 22 juni 1938.

¹¹⁰ Special-telegram, ”En ny semitisering av Berlin var i gång”, *Ö.C.*, 22 juni 1938.

Vidare påstår artikelns författare, att en stark tillströmning av människor med judiskt ursprung har skett från Berlin till Wien. Även här ska polisen ha gjort undersökningar, då ”nya judiska firmor uppstodo, vilka utåt skickligt doldes under neutrala firmanamn”. Ariska besökare sägs även ha trakasserats svårt av judiska gäster på restauranger.¹¹¹

Den 23:e juni uttalar sig en pastor Pernow i *Ö.C.*. Denne Pernow, föreståndare för en organisation vid namn Svenska Israelmissionen, säger i texten att fem miljoner judar hotas av undergång i Europa. Katastrofen omfattar Österrike, Tyskland, Rumänien och Polen, där judarnas rättigheter ständigt undergrävs systematiskt.¹¹²

I ett så kallat utlandstelegram i sammandrag i juni månad rapporterar tidningen om att judar nu har förbjudits att beträda offentliga parker och trädgårdar. Enligt *Ö.C.* beror detta på att stadens befolkning ska skyddas mot de ständiga provokationerna som judiska grupper anses stå för.¹¹³

Tidningen rapporterar den 3:e september om de nya ”raslagarna” i Italien vilket får till följd att 20,000 judiska elever inte får undervisas i statliga skolor.¹¹⁴

En artikel från den 6:e september redogör om ”raskampanjen” i Mussolinis fascistiska Italien. Enligt skribenten ska fler än 20,000 människor med judiskt ursprung utvisas ur landet, vilket leder till att tyska judar deporteras till Tyskland. Uppseendeväckande är dock, att den judiska befolkningens humanitära situation inte berörs alls i artikeln. Istället frågar sig artikelförfattaren ”vad Tyskland nu ska ta sig till”.¹¹⁵

Med anledning av risken att Tyskland med militära medel ska gå in i Tjeckoslovakien rapporterar *Ö.C.* om att judiska invånare flyr från den tyska gränstrakten längre in i landet. Artikelns författare kallar detta ”anmärkningsvärt” och att flykten orsakar överfulla och försenade tåg. Texten avslutas med en uppräknig av hur många judar som nu bor i Tjeckien respektive Tyskland.¹¹⁶

I en artikel publicerad den 5:e november skriver *Ö.C.* om den judiska befolkningen i Slovakien. Ingressen inleds med: ”Den slovakiska regeringen har idag vidtagit de första

---

¹¹¹ Special-telegram, ”En ny semitiserig av Berlin var i gång”, *Ö.C.*, 22 juni 1938.

¹¹² Pernow, ”Judefrågan i Europa alltmer komplicerad – Israelmissionens föreståndare uttalar sig om problemen”, *Ö.C.*, 23 juni 1938.

¹¹³ Osign, ”Utlandstelegram i sammandrag”, *Ö.C.*, 25 juni 1938.

¹¹⁴ Osign, ”Judar få ej undervisas i statsskolor”, *Ö.C.*, 3 september 1938.

¹¹⁵ Special-telegram, ”De italienska judelagarna torde skärpas – blandade äktenskap förbjudas”, *Ö.C.*, 6 september 1938.

¹¹⁶ Special-telegram, ”Judarna på flykt från gränstrakterna – Polisen i de Sudettyska områdena förstärkes”, *Ö.C.*, 13 september 1938.

åtgärderna mot judarna”. Vidare skriver man hur affärerna i Bratislava planerar att införa ”ariska” affärer.¹¹⁷

Den 8:e november inträffar en händelse som dels blir en lång följetong i tidningen men också resulterar i stora förföljelser av människor med judisk härkomst. Artikeln handlar om hur en ung judisk man skjutit ner den tyska diplomaten Ernst von Rath till döds. Detta är enligt artikeln en hämnd för massutvisningarna av judarna i Tyskland. Vidare rapporterar Ö.C. om de stora trakasserierna mot den judiska befolkningen i Tyskland, och påstår att dessa hänger ihop med denna skjutning. I texten står även om hur den judiska befolkningen blev tvångsutflyttade ur sina hem och tvingades lämna över sina affärsverksamheter till tyskar, som i tidningen benämns som ”arier”.¹¹⁸

Den 9:e november 1938 följs den tidigare nämnda nyheten om attentatet upp.

Artikeln handlar om åtgärder som den tyska regeringen tagit mot judarna i Tyskland efter attentatet i Paris. Från propagandaministeriet rapporteras att man förbjudit judiska kulturorganisationer under ett år. Från officiellt håll meddelas att överläggningar om ny ”judelagstiftning” kommer ske. Attentatet i Paris ska ha väckt stark upphetsning bland tyska befolkningen, demonstrationer vid judiska affärer och synagogor och vissa demonstranter trängde in i synagogan.

Attentatet kommer enligt tysk press medföra de svåraste konsekvenser för judarna i Tyskland och för de utländska judarna.

Polisen har även avväpnat den judiska befolkning i Berlin som inte äger vapenlicens. I texten följer en lista på vad som beslagtogs. 2,569 stick- och huggvapen, 1,702 skjutvapen och 20,000 skott. Då dessa uppgifter är specialtelegraferade till Ö.C. med propagandaministeriet som en av källorna, och då siffrorna är så exakta tåls givetvis att diskutera vad som är sant ur ett källkritiskt perspektiv. Detta gäller självklart för alla artiklar där källorna på ett eller annat sätt har anknytning till tyska regeringen.¹¹⁹

En artikel 10:e november skrivs om hur det överallt i Paris spåras tendenser till judefientlighet, enligt Ö.C., som vidare påstår att detta hänger ihop med von Rath's död.¹²⁰

---

¹¹⁷ TT, ”Åtgärder mot judarna ha vidtagits i Slovakien. – Det tyska inflytandet växer.”, Ö.C., 5 november 1938.

¹¹⁸ Special-telegram, ”Polsk judeyngling skjuter tysk legationstjänsteman – Attentat i Paris, hämnd för de tyska massutvisningarna”, Ö.C., 8 november 1938.

¹¹⁹ Special-telegram, ”Skärpta åtgärder mot judarna i Tyskland. – Attentatet i Paris orsakar storm av förbittring”, Ö.C., 9 november 1938.

¹²⁰ Special-telegram, ”Oviljan mot judarna växer i Frankrike – von Rath's liv stod ej att rädda”, Ö.C., 10 november 1938.

Vidare rapporterar tidningen samma dag om hur von Rath dels hyllas med två tysta minuter i tysk radio, dels om ett uttalande tyska propagandaministeriet gör angående, vad *Ö.C.* kallar, den tyska inställningen till judarna. ”Von Rath's död ändrar inget i Tysklands inställning till judarna”, man hävdar dock att mordet kommer ”Givetvis bidra till att tyskarna kommer öka sin förbittring och motvilja mot judarna”.¹²¹ Slutligen hävdar *Ö.C.* att de steg som den tyska regeringen kommer att ta inte kommer ”utfalla gynnsamt för judarna”.¹²²

En artikel från 11:e november tar upp en hel nyhetssida om hur tyska folket tar åtgärder mot den judiska befolkningen efter attentatet i Paris. Nazistiska aktivister har krossat fönsterrutor i judiska affärer. *Ö.C.* beskriver en gata som om den skulle ha varit utsatt för ett luftangrepp eller en explosion.

Synagogor har bränts ner, skylfönster har förstörts och det har skett överfall på personer. Goebbels får sedan komma till tals i texten med en förklaring till detta där han kallar det ”Den berättigade och begripliga förbittringen bland tyska folket över det fega judiska mordet på en tysk diplomat i Paris har under den gångna natten tagit sig uttryck i vidsträckt omfattning.”¹²³ Ytterligare ber Goebbels det tyska folket att sluta ta fler åtgärder då ”Det slutgiltiga svaret på det judiska attentatet i Paris skall komma judendomen till del på lagstiftningens eller förordningens väg.”¹²⁴

I artikeln får läsaren se allt enbart från ett tyskt perspektiv. Ingenstans får någon drabbad judisk person komma till tals.¹²⁵

Den 12:e november skriver *Ö.C.* om nya lagar som kommer att införas mot den judiska befolkningen. Vidare skriver de att regeringen kommer att införa speciella ghetton. Slutligen står att läsa i texten hur Goebbels gav den utländska pressen en förklaring om judeförföljelserna.

Texten består i princip av citat och referat från Goebbels tal till pressen. *Ö.C.* skriver om att de judiska affärsföretagen i Berlin, enligt tidningen *Der Angriff*, kommer att ”ariseras”.

---

¹²¹ Special-telegram, ”Oviljan mot judarna växer i Frankrike – von Rath's liv stod ej att rädda”, *Ö.C.*, 10 november 1938.

¹²² Special-telegram, ”Förbittringen i Tyskland växer”, *Ö.C.*, 10 november 1938.

¹²³ Special-telegram, ”Mordet i Paris orsakar stormvåg av judehat. – Våldsam förbittring i hela Tyskland”, *Ö.C.*, 11 november 1938.

¹²⁴ Special-telegram, ”Mordet i Paris orsakar stormvåg av judehat. – Våldsam förbittring i hela Tyskland”, *Ö.C.*, 11 november 1938.

¹²⁵ Special-telegram, ”Mordet i Paris orsakar stormvåg av judehat. – Våldsam förbittring i hela Tyskland”, *Ö.C.*, 11 november 1938.

Texten avslutas med att beskriva hur det åter, enligt *Ö.C.*, råder lugn i Berlin ”då judarna har dragit sig tillbaka”.¹²⁶

Den 12:e november står i en text att ”Judarna synas hellre draga sig tillbaka från affärlivet än utsätta sig för demonstrationer liknande dem igår”.¹²⁷ Denna artikel handlar om hur judeförföljelser i München börjar öka. En person med judisk härkomst har mördats och NS-ledaren i Bayern citeras i tidningen: ”Jag vill inte ursäkta denna handling men jag finner den förståelig.”¹²⁸

Denna text publicerad 15:e november 1938 är som en belysande reflektion över vad *Ö.C.* kallar ”judeproblemet” på längre sikt, där tidningen skriver om vilka konsekvenser attentatet i Paris kommer att få. *Ö.C.* skriver bland annat i en mellanrubrik ”Inga judar i tyska skolor”.¹²⁹ Tidningen använder sig flitigt den tyska tidningen *Der Angriff* som källa. *Ö.C.* använder *Der Angriff* när man bland annat skriver att det finns ”700,000 heljudar i Stortyskland”.¹³⁰

På en ledarsida i *Ö.C.* rubricerad ”Judeproblemet” kommenterar tidningen vad detta ”problem” innebär.

I texten hävdar skribenten att ”Den historiska erfarenheten visar, att judarna ha svårt att leva samman med andra folk”.¹³¹ Vidare står att läsa i ledaren att ”skillnaden i ras och nationell egenart framkallar oundvikliga motsättningar, och judarna bära, åtminstone i en del länder, ett stort ansvar för antisemitismens uppkomst”.¹³² Ledarskribenten skriver slutligen: ”Den sionistiska rörelsen och judarna måste inrikta sig på en politik, som hjälper och icke stjälper dem”.¹³³

Den 16:e november 1938 skriver *Ö.C.* om hur man i SS-tidningen *Der Schwarze Corps* i en artikel hotar den judiska befolkningen i Tyskland samt de som sympatiserar med den judiska befolkningen. I ett utdrag från artikeln i SS-tidningen konstateras vad SS ska göra med en ”Storsnuten, nationellt värdelös befolkningsdel” samt förklaras det i SS-artikeln hur SS ”kommer att rätta sig efter judarnas mening” ”med den gamla judiska lärosatsen öga för öga

---

¹²⁶ Special-telegram, ”Nya judelagar i Tyskland – regeringen lär ha planer på att återinföra ghetton”, *Ö.C.*, 12 november 1938.

¹²⁷ Special-telegram, ”Alla judeaffärer i München skola stängas omedelbart”, *Ö.C.*, 12 november 1938.

¹²⁸ Special-telegram, ”Alla judeaffärer i München skola stängas omedelbart”, *Ö.C.*, 12 november 1938.

¹²⁹ ¹²⁹ Special-telegram, ”Det tyska judeproblemet kan endast lösas genom utvandring – De häktade åter på fri fot för att betala sina böter”, *Ö.C.*, 15 november 1938.

¹³⁰ Special-telegram, ”Det tyska judeproblemet kan endast lösas genom utvandring – De häktade åter på fri fot för att betala sina böter”, *Ö.C.*, 15 november 1938.

¹³¹ Ledare, ”Judeproblemet”, *Ö.C.*, 16 november 1938.

¹³² Ledare, ”Judeproblemet”, *Ö.C.*, 16 november 1938.

¹³³ Ledare, ”Judeproblemet”, *Ö.C.*, 16 november 1938.

och tand för tand, tusen ögon för ett öga och tusen tänder för en tand". Här har alltså Ö.C. publicerat en artikel som är ett utdrag ur SS egen tidning.¹³⁴

Ö.C. skriver även om hur *Berliner Börsen-Zeitung* påstår att Tyskland tagit "nödvärnsåtgärder" och att Englands press "upphöjt sig till moralisk domare" när den upprörs över Tysklands behandling av den judiska befolkningen.¹³⁵

17:e november publicerar Ö.C. en artikel som handlar om hur USA protesterar mot Tysklands behandling av judarna och att borgmästaren i New York, Fiorello La Guardia, gett order om att den polisstyrka som bevakar tyska konsulatet i New York enbart ska bestå av judiska personer.

Vidare skriver tidningen hur man antagit en resolution i New Yorks statsstyrelse där man uppmanar regeringen att rikta en protest till tyska regeringen. Resolutionen fördömer det (följande mening är satt inom citationstecken av Ö.C.) "okristliga, inhumana, fega och bestialiska sätt" på vilket judar och katoliker behandlas i Tyskland.¹³⁶

Tidningen skriver den 17:e november i en kort notis om den nya ungerska regeringens planer på att "väsas den antisemitiska aktionen".¹³⁷

Den 18:e november återkommer följetången om von Raths, med hans begravning och om utrikesminister Ribbentrops uttalande där han gör ett utfall mot den judiska befolkningen samt påstår "hur Tyskland står emot".¹³⁸

Samma dag publicerar tidningen en ytterst kort notis om att en judisk flykting smugglat ut 12 000 pund från Österrike. I notisen står att mannen som flytt från Österrike har med sig hustru och barn samt svärmor, och att mannen vill försöka skapa sig ett hem i England. Texten bygger på ett special-telegram till tidningen.¹³⁹

I en text publicerad den 24:e november med den makabra rubriken "Judarna måste utrotas" skriver Ö.C. om hur SS egen tidning, vilken var SS-chefen Heinrich Himmlers språkrör, i vad Ö.C. kallar "en skarp ledande artikel" begär fortsättande av ytterligare åtgärder, som kan leda till ett "fysiskt utrotande av de judar, som ännu ha stannat i Tyskland". Denna artikel består enbart av utdrag ur ledarartikeln i SS-tidningen.¹⁴⁰

---

¹³⁴ Special-telegram, "SS-tidning till attack mot judevänner bland tyskarna", Ö.C., 16 november 1938.

¹³⁵ Special-telegram, "SS-tidning till attack mot judevänner bland tyskarna", Ö.C., 16 november 1938.

¹³⁶ Special-telegram, "Endast judepoliser bevaka tyska Newyorkkonsulatet!" – Protestmöten i USA kräva bojkott av tyska varor.", Ö.C., 17 november 1938.

¹³⁷ TT, "Nya judelagar även i Ungern?", Ö.C., 17 november 1938.

¹³⁸ TT, "Vi förstå utmaningen och vi upptaga den." – Skarpa ord av tyske utrikesministern vid vom Raths begravning", Ö.C., 18 november 1938.

¹³⁹ Special-telegram, "Jude lyckades utsmuggla en kvarts milj. Kronor", Ö.C., 18 november 1938.

¹⁴⁰ Special-telegram, "Judarna måste utrotas", Ö.C., 24 november 1938.

Analys

Ö.C. har år 1938 en av nazismen tydligt präglad antisemitisk åskådning. Bortsett från en ständigt aggressiv ton i rapporteringen om den judiska befolkningen är ett nazistiskt språkbruk nu etablerat. Påståenden som ”fegt judiskt mord”, ”antisemitisk aktion” och ”judeproblem” tyder på en anpassning till en radikaliserad antisemitism och nazistisk agenda. Inte heller tidningens ledning gör någon hemlighet av sitt antisemitiska förhållningssätt. I ledarartikeln visar tidningen upp tydliga nazistiska tendenser då man med hjälp av påstådda empiriska bevis försöker att nedvärdera människor med judisk härkomst.

Det faktum att tidningen använder det tyska propagandaministeriet eller nazistiska tidningar som *Der Angriff* och att dessa framstår som pålitliga källor är ett tecken på ett klart sympatiserande med den nazistiska statsmaktens ideologi.

Vi anser det även diskutabelt att Ö.C. utan resonemang refererar artiklar från SS egen tidning och hur detta kan påverka publiken. Detta argument stöds ytterligare med en brist på objektivitet, från Ö.C.s sida, gentemot de av nazism genomsyrade källorna. Kännetecknande i rapporteringen som anbelangar människor med judiskt ursprung är hur Nazityskland ständigt framstår som en protagonist och hur dess judiska befolkning gestaltas som antagonisten. Denna företeelse förekommer även i de artiklar som handlar om massförföljelserna av människor med judisk härkomst.

7. Slutsatser, diskussion och applicerande av teori

Som vi nämnt var vår hypotes angående år 1933 att tidningen präglas av en positiv inställning till Nazityskland, dock inte en nazistisk läggning.

Vi anser att det inte går att beskylla tidningen för att vara nazistisk år 1933, detta på grund av flera faktorer. Som Henrik Bachner påpekar i boken ”Judefrågan” var inblicken liten i vad som egentligen skedde bakom den nazistiska politikens kulisser. Under denna tidsperiod var den information som spreds från den nazistiska regimen nästan enbart propaganda, som inte alltid var helt felaktig men vinklad efter nazisternas premisser.¹⁴¹

I svensk press förekom, bland vissa tidningar exempelvis *Svenska Dagbladet* och *Stockholmstidningen*,¹⁴² en förståelse för den tyska världsbilden som den såg ut 1933.¹⁴³

---

¹⁴¹ Bachner, 2009, s, 15.

¹⁴² Leth, 2005, s, 5.

¹⁴³ Gustafsson & Rydén, 2010, s, 206.

Denna förståelse kan ha förstärkts av det faktum att Tyskland kom från att ha varit ett land i ekonomiskt och politiskt kaos till att nu utåt representera ordning och kontroll. Vi anser att *Ö.C.* visar upp en entusiasm över det nya Tyskland som skulle enas och ordnas upp efter första världskriget, men inte nödvändigtvis över nazismen. Inte heller inriktar sig tidningen på den hos nazismen väl bekanta hatpropagandan, utan snarare en fascination för den explosiva utvecklingen i Tyskland.

Det är dock viktigt att påpeka att tidningen år 1933 har en antisemitisk agenda av den typ Göran Leth kallar ”klassisk antisemitism”.¹⁴⁴ Här finns även tendenser till användning av ett språkbruk som är anpassat efter den radikaliserade antisemitismen. Exempel på detta kan ses i rapporteringen om bojkotten av tyska varor i Storbritannien, genomförd av ”engelska judar”. Här använder *Ö.C.* begreppet ”judepropaganda” för att beskriva handlingen, vilket vittnar om en klar anpassning från tidningens sida till den nazistiska agendan.¹⁴⁵ I vår undersökning utöver Tyskland också i många fall prioriterar nyheter som berör händelser som innefattar människor med judiskt ursprung. Teorin om framing kommer även här till användning då tidningen på regelbunden basis upprepar nazistiska begrepp och indirekta anklagelser. Tidningen matar in vinklad information och vi spekulerar här huruvida läsaren inte har något val att fullt påverkas av detta.

I sin utrikesrapportering lägger *Ö.C.* stort fokus på nyheter från Tyskland. Utöver rapportering om politiska händelser och annat av nyhetsvärde, rapporteras det även om den nazistiska statsmaktens ledare samt deras förehavanden. Exempel på detta kan vara att Herman Göring befordras till generals rang, och får ett stort jordområde där denne ska bygga upp ett gods.¹⁴⁶ Huruvida detta har ett egentligt nyhetsvärde för läsekretsen kan diskuteras. Klart är att tidningen väljer att lyfta fram åsikter av nazistiska elitpersoner, vilket innebär att den anser dessa viktiga att skriva om. Här är teorin om framing värd att nämna. Genom att ge mycket utrymme åt en elitperson kan läsarna uppfatta denna som förtroendeingivande och sanningsenlig. Värt att nämna är också de, mot Nazityskland vänligt sinnade, svenska kulturpersonligheterna vars åsikter får ett stort utrymme i tidningen. Detta bevisar än mer tidningens vilja att gestalta det nazistiska Tyskland, genom att framhäva positiva åsikter om nazismen för att utforma tolkningsramar.

Det är tydligt att *Ö.C.* anser ämnen rörande Tyskland mest värda att rapportera om. Här ställer vi oss frågan hur läsarna reagerar på denna gestaltning av Tyskland som en viktig

---

¹⁴⁴ Leth, 2005, s. 12.

¹⁴⁵ Osign, ”England stoppar judepropaganda mot tyska varor”, *Ö.C.*, 11 april 1933.

¹⁴⁶ Osign, ”Göring får generals rang och jordområde”, *Ö.C.*, 1 september 1933.

angelägenhet. Genom denna nästan följetongsmässiga rapportering om Tyskland, anser vi att detta i längden påverkar läsarnas inställning till Tyskland. Då dessa läsare dagligen läser om Tyskland finns möjligheten att de till slut börjar engagera sig och i viss mån sympatisera med landet. Vi hävdar att denna massiva rapportering är medveten från tidningens sida, då denna vill framhäva Tyskland positivt. Detta fenomen med en ständig rapportering om en viss företeelse är ett av framingsteoriens kännetecken.

Vad gäller tidningens politiska tendenser i helhet år 1933, märks en starkt konservativ struktur med ett förakt för kommunism och ett missnöje gentemot den svenska socialdemokratiska regeringen. Detta kan man se i exempelvis en artikel den 8 september 1933, under delen i tidningen som heter "I dagens frågor" diskuteras hur LO enbart bojkottar tyska varor.

Anledningen till att LO inte bojkottar några andra diktaturer är, enligt *Ö.C.*, att dessa diktaturer i negativ bemärkelse bär " bolsjevismens och proletariats signatur".¹⁴⁷

År 1938 är *Ö.C.* än mer tydligt positiv inställning till Nazityskland, och vi anser det befogat att benämna tidningen som pronazistisk.

Primärt bör här nämnas att tidningen oftast skriver utifrån Nazitysklands perspektiv, och alltid gestaltar landet som den rättfärdiga sidan i politiska konflikter och sakfrågor. Ytterst sällan går det att urskilja en strävan till objektivitet. Den nazistiska nationen utmålas ständigt i positivt sken, vilket ger känslan av att tidningen genom denna gestaltning vill eller tar för givet att läsaren sympatiserar med den tyska sidan. Ett ifrågasättande av Hitlerregimens politik lyser med sin frånvaro.

En av de mest utmärkande faktorerna vad gäller tidningens steg mot en nazistvänlig agenda är den öppnare antisemitismen. Denna är nu av en radikaliserad karaktär, vilket innebär att *Ö.C.* tagit till sig en större acceptans då det gäller att förmedla antisemitiska budskap. Det som Göran Leth benämner som ett nazistiskt språkbruk är nu påtagligt.¹⁴⁸ Begrepp som "arisering", "judiska element", "Judeproblemet" och "heljudar" förekommer nu.¹⁴⁹

Vidare är heller aldrig här tidningen objektiv, utan skildrar händelseförlopp ur den tyska statsmaktens perspektiv. Vi anser att *Ö.C.* indirekt aldrig lägger skuld på den nazistiska regimen, utan istället accepterar den av nazisterna spridda propagandan att den judiska befolkningen själva bär ansvaret för förföljelser mot dem. De enda röster som får kommentera antisemitismen i Tyskland kommer från nazistiska statsmän eller myndigheter. Ett tydligt

---

¹⁴⁷ Osign, I dagens frågor, *Ö.C.*, 8 september 1933.

¹⁴⁸ Leth, 2005, s. 20.

¹⁴⁹ Special-telegram, "En ny semitisering av Berlin var i gång", *Ö.C.*, 22 juni 1938, Special-telegram, "Det tyska judeproblemet kan endast lösas genom utvandring – De häktade åter på fri fot för att betala sina böter", *Ö.C.*, 15 november 1938.

exempel på hur *Ö.C.* har anpassat sig till nazisterna är hur tidningen använder sig av ytterst icke-objektiva källor i fall där den judiska befolkningen i Nazityskland på ett tydligt sätt blivit utsatt för antisemitismen. Tidningen använder sig frekvent av det tyska propagandaministeriet som primärkälla för att få en, vad som i tidningen framställs som, korrekt förklaring till ett händelseförlopp. Detta faktum gäller i flertalet texter. Som exempel kan anges när tidningen i en artikel publicerar uppgifter baserade på en artikel i SS egen tidning, eller primärt använder sig av den nazistiska propagandatidningen *Der Angriff* som tillförlitlig källa.¹⁵⁰

Vi anser enbart det faktum, att *Ö.C.* använder nazistiska propaganda-tidningar som källor, styrker vår åsikt att tidningen detta år besitter en nazistisk agenda.

En utmärkande skillnad mellan åren 1933 och 1938 är användandet av special-telegram i nyhetsrapporteringen. I källmaterialet är det enbart år 1938 som dessa special-telegram används. Detta innebär att *Ö.C.* vid vissa händelser får special-telegram skickade till redaktionen. Detta innefattar uppgifter om ting som enbart berör Nazityskland och nyheter som rör den judiska befolkningens situation i Europa.

Vi ser således en röd tråd i dessa telegramutskick till tidningen. Artikeln som berättar om den judiska mannen som ”smugglat” ut en stor summa pengar över gränsen för att fly till England är ett tydligt exempel. Vi ställer oss frågan varför denna artikel är specialtelegraferad till *Ö.C.*.

Vi applicerar detta på teorin om framing och menar att *Ö.C.* tagit med denna artikel för att förstärka en redan etablerad stereotypiserad bild av den judiska befolkningen.

Vidare anser vi att special-telegrammen ger ett sken av att artikeln har större betydelse, vilket påverkar läsekretsen och resulterar i att de läses av fler. Huruvida detta är medvetet från redaktionellt håll kan diskuteras. Vår åsikt är dock att dessa special-telegram, medvetet eller omedvetet, ingår i *Ö.C.s* agenda att sprida nazistiska värderingar.

Vad gäller *Ö.C.s* rapportering om de hotande kommunistiska aktiviteterna i Nazityskland ställer vi oss tveksamma till hur sanningsenligt detta är. Under 1930-talet var de kommunistiska nätverken i Hitlers Tyskland få till antalet, spridda och ytterst sårbara.

Kommunismens utbredning presenterades ständigt i den tyska underrättelsetjänsten Gestapos nyhetsbulletiner och förföljelserna av de tyska kommunisterna var omfattande. Mellan år 1933 och 1935 emigrerade 125 kommunistiska partiledare, 24 mördades och resten arresterades. Av totala antalet övriga medlemmar, 60 000 närmare betsämt, blev fler än 18 000 åtalade. Det var inte heller ovanligt att de tyska kommunisterna var särskilt utsatta för

---

¹⁵⁰ Special-telegram, ” Det tyska judeproblemet kan endast lösas genom utvandring – De häktade åter på fri fot för att betala sina böter”, *Ö.C.*, 15 november 1938.

omfattande tortyr av Gestapo.¹⁵¹

I arbetet med denna uppsats vill vi belysa svårigheten att hantera det i källmaterialet använda språkbruket. Då detta är präglad av en nazistisk agenda och starkt tendensiöst, kan det uppstå situationer där man näst intill upplever det som naturligt att använda begrepp som exempelvis ”ras” eller ”judeproblemet”. Denna obehagliga och skrämmande påverkan är en indikator på att tidningens publik själva riskerade att okritiskt läsa det som skrevs och omedvetet ta till sig den nazistiska propagandans budskap. Det faktum att *Ö.C.* ständigt i positiva ordalag rapporterade om Nazityskland anser vi ha kunnat bidra till att sprida nazistiska värderingar.

7.1. Applicering av teori

Då vi undersökt källmaterialet anser vi att det är fullt möjligt att applicera framingteorin på de artiklar vi undersökt, primärt vad gäller den ständiga bevakningen av Nazityskland. Då *Ö.C.* ständigt rapporterar om Nazityskland, kan publiken börja uppfatta det som viktigt och relevant, trots att nyheten i sig inte har något reellt värde. Genom detta skapar tidningen tolkningsramar utifrån redaktionella värderingar. Den stora mängd uttalanden och refererade tal av tyska nazistledare som utgör en del av artiklarna kan också läggas in på framingteorin och på den nivå som innefattar elitpersoners uttalanden. På denna punkt kan vi även applicera en annan av nivåerna i teorin, professionella politiska kommunikatörer. Dessa nazistiska kommunikatörer får ständigt och stort utrymme i tidningen. Exempelvis är Joseph Goebbels återkommande i *Ö.C.s* texter, då han ofta får ge förklaringar och svar till politiska situationer. Den kulturella aspekten av framingteorin applicerar vi på den stora mängd artiklar som behandlar olika slags festligheter och högtidsdagar i Nazityskland, som enligt *Ö.C.* var vanligt förekommande. De flesta av dessa texter präglas av ett närmast skönlitterärt skildrande av hur städerna såg ut och stämningen under festligheterna. Vi anser att detta kan påverka publiken och få den att dels känna sig delaktig, trots att det rör sig om ett annat land, dels känna ett närmande mot denna kultur.

Angående framingteorins sista nivå, individens tankar, förekommer detta frekvent. Dels vad gäller ledarsidan, dels insändare, kulturpersonligheter och företrädare för organisationer. Sammanfattningsvis har undersökningen visat att källmaterialets beskaffenhet är lämpligt att undersöka och redovisa med hjälp av framingteorin.

---

¹⁵¹ Overy, 2006, s. 314.

7.2. Förslag till vidare forskning

Ett förslag till vidare forskning vore att se vad rubriksättningen i tidningen ger för bild av den berörda artikelns ämne. Intressant är att se om enbart rubrikerna kan påverka läsekretsen. Här kan en kvantitativ analys göras på vilka ord som används i rubriksättningen, exempelvis vilken värdeladdning de besitter.

Ytterligare forskning kan även baseras på att undersöka hur en nazivänlig tidnings, likt *Ö.C.*, upplagor påverkades efter att den nazistiska regimen hade fallit och dess grymheter blivit kända för allmänheten.

8. Referenser

8.1. Källor

Ö.C. april, juni, september och november 1933. April juni, september och november 1938

- 1 april 1933. Drastiska bestämmelser för dagens judebojkott
- 3 april 1933. Judebojkottens första etapp nu genomförd
- 5 april 1933. Judebojkotten återupptages icke idag
- 6 april 1933. von Papen och Göring skola resa till Rom
- 10 april 1933. Göring blir minister i Preussen
- 11 april 1933. England stoppar judepropaganda mot tyska varor
- 11 april 1933. Från utlandet
- 11 april 1933. England stoppar judepropaganda mot tyska varor
- 12 april 1933. Göring nu Preussens högste chef
- 12 april 1933. Heidenstam hyllar det nya Tyskland
- 12 april 1933. I dagens frågor
- Svenska Landsbygden. 13 april 1933. I dagens frågor
- Dr. Paul Grassman. 18 april 1933. På besök hos den siste riddaren
- 19 april 1933. Det nya tyska riket
- 19 april 1933. Tyskland och olympiaden
- 20 april 1933. Födelsedag
- 20 april 1933. Rensningen i Tyskland
- 21 april 1933. Hitlers födelsedag satte sin prägel på hela riket
- 24 april 1933. Tyskland ska i sin press få ett vapen som inget annat folk
- 1 juni 1933 Razzia hos Österrikes nazister.
- 3 juni 1933. Svåra kommunistanslag avslöjade i Tyskland
- 7 juni 1933. Det tyska krisprogrammet
- 7 juni 1933. Den gula faran
- 12 juni 1933. Allt fler tysknationella över till Hitler
- 15 juni 1933. Spänningen mellan Österrike och Tyskland växer nu varje dag
- 1 september 1933. Jättemönstringen i Nürnberg
- 1 september 1933. Alldeles för mycket blommor, tycker Hitler
- 1 september 1933. Göring får generals rang och jordområde
- 4 september 1933. Den stora nazistparaden i Nürnberg
- 5 september 1933. Det svenska Israel

8 september 1933. 30,000 tyska judar ha flytt
8 september 1933. I dagens frågor
Ea. 9 september 1933. Nordiskt nummer av "Die Woche"
14 september 1933. I dagens frågor
16 september 1933. Preussiska statsrådet öppnat med festlig akt
18 september 1933. Demokrati och diktatur
Utlandssvensk. 23 september 1933. En bok om Tyskland i början av 1933
28 september 1933. 'Tyska judarnas kulturförbund'
4 november 1933. Tyska judarnas röst kan endast vara ett ja
9 november 1933. Tyskland åter till N.F. o. nedrustningsmötet?",
11 november 1933. Hela Tyskland hör Hitler tala – jätteapparat som aldrig förr
14 november 1933. Nära 100-procentigt tyskt valdeltagande
17 november 1933. Hitler förbereder en allmän amnesti
9 april 1938. Ledare och kansler för det stortyska riket
11 april 1938. Stortyska valet ett fantastiskt ja-val
11 april, 1938. En utomordentlig organisation
21 april 1938. Jättetanks sensation i Hitlerparaden
18 juni 1938. Panikstämning hos judarna i Tyskland
22 juni 1938. En ny semitisering av Berlin var i gång
Pernow. 23 juni 1938. Judefrågan i Europa alltmer komplicerad
25 juni 1938. Utlandstelegram i sammandrag
25 juni 1938. Schmeling besegrad men ger sig ej
2 september 1938. Hitler till Frankrike: Mellan oss finns band som fött oförgängliga minnen
6 september 1938. Partidagen börjar
3 september 1938. Judar få ej undervisas i statsskolor
6 september 1938. De italienska judelagarna torde skärpas
6 september 1938. USA:s sydstater blir ett aktuellt problem
7 september 1938. Tyskland fruktar icke en blockad
10 september 1938. Tyskland har lagt upp stora förråd av livsmedel
10 september 1938. En attack mot Gamla testamentet i undervisningen
12 september 1938. Nürnberg: Sensationellt tal av Hitler
13 september 1938. Judarna på flykt från gränstrakterna
14 september 1938. Krisens nya fas
7 november 1938. Hitler redo att förhandla

8 november 1938. Ribbentrop reser krav på kolonier
5 november 1938. Åtgärder mot judarna ha vidtagits i Slovakien
8 november 1938. Polsk judeyngling skjuter tysk legationstjänsteman
9 november 1938. Skärpta åtgärder mot judarna i Tyskland
10 november 1938. Oviljan mot judarna växer i Frankrike
10 november 1938. Förbittringen i Tyskland växer
11 november 1938. Mordet i Paris orsakar stormvåg av judehat
12 november 1938. Nya judelagar i Tyskland
12 november 1938. Alla judeaffärer i München skola stängas omedelbart
15 november 1938. Det tyska judeproblemet kan endast lösas genom utvandring
16 november 1938. Judeproblemet
16 november 1938. SS-tidning till attack mot judevänner bland tyskarna
17 november 1938. Endast judepoliser bevaka tyska Newyorkkonsulatet!
17 november 1938. Pius protesterar mot raslagarna
17 november 1938. Nya judelagar även i Ungern?
18 november 1938. Vi förstå utmaningen och vi upptaga den
18 november 1938. Jude lyckades utsmuggla en kvarts milj. Kronor
24 november 1938. Judarna måste utrotas
26 november 1938. Goebbels vill befria judarna

8.2. Litteratur

- Andersson, Lars M & Kvist Geverts, Karin, *En problematisk relation?: Flyktingpolitik och judiska flyktingar i Sverige 1920-1950*, Uppsala universitet : Swedish Science Press, Uppsala, 2008
- Bachner, Henrik, *"Judefrågan" : debatt om antisemitism i 1930-talets Sverige*, Atlantis, Stockholm, 2009
- Bachner, Henrik & Ring, Jonas, *Antisemitiska attityder och föreställningar i Sverige*, Forum för levande historia, Stockholm, 2006
- Blomqvist, Håkan, *Nation, ras och civilisation i svensk arbetarrörelse före nazismen*, Stockholms universitet, Stockholm, 2006
- Christoffersson, Åsa, *Mer än 1000 ord : 50 år med Correns bilder*, Östergötlands länsmuseum i samarbete med Ö.C., Linköping, 2002

Entman, Robert M., Matthes, Jörg & Pellicano Lynn, *The handbook of journalism studies*, Routledge, New York, 2009

Gustafsson, Karl Erik & Rydén, Per, *A history of the press in Sweden*, Nordicom, Göteborg, 2010

Leth, Göran, *"Kristallnatten" i svenska dagstidningar : konstruktionen av en likgiltighet*, Forum för levande historia, Stockholm, 2005

Nord, Lars & Strömbäck, Jesper, *Medierna och demokratin*, Studentlitteratur, Lund, 2007

Overy, Richard, *The Dictators: Hitler's Germany and Stalin's Russia*, W.W. Norton, New York, 2006